

فصل سوم

فصل سوم (۶ پیمانه) ۵۵ تا ۶۰

گام اول: میزان تسلط خود را با رنگ مشخص کنید.
آبی: مسلط / سبز: نسبتاً مسلط / زرد: مسلط نیستم

گام‌های بعدی: اگر در گام اول دانش خود را در حد رنگ زرد ارزیابی کردید اما در نوبت‌های بعدی پیشرفت کردید، می‌توانید خانه‌های سبز یا آبی را رنگ کنید. هرگاه به رنگ‌ها نگاه کنید متوجه می‌شوید در کدام قسمت‌ها نیاز به تمرین بیش‌تر دارید.

آبی سبز زرد

تاریخ ادبیات فارسی در قرن‌های ۱۰ و ۱۱ (۱ پیمانه)
(۲۰ سؤال شناسنامه‌دار)

۶ پیمانه
۲ پیمانه ۲۰ سؤالی
۲ پیمانه ۱۰ سؤالی
۱ پیمانه ۲۰ سؤال جمع‌بندی

۱۰۰ سؤال شناسنامه‌دار
۲۱ سؤال طراحی شده
از کتاب درسی
این سؤال‌ها برای پوشش مطالب
کتاب درسی طراحی شده‌اند.

۷۴ سؤال از
آزمون‌های کانون

۵ سؤال از
کنکورهای سراسری

پایه‌های آوایی

آبی سبز زرد

پایه‌های آوایی همسان (۲) (۲ پیمانه)
(۲۰ سؤال شناسنامه‌دار)

ترکیبی موسیقی شعر

آبی سبز زرد

استعاره (۲ پیمانه)
(۴۰ سؤال شناسنامه‌دار)

فصل سوم
(۱۰۰ سؤال شناسنامه‌دار)

آبی سبز زرد

آزمون جمع‌بندی فصل سوم (۱ پیمانه)
(۲۰ سؤال شناسنامه‌دار)

درس نامه

تاریخ ادبیات فارسی در قرن‌های ۱۰ و ۱۱

قرن دهم:

اتفاقات مهم:

- ۱- آشفتگی وضع ادبیات به تبع آشفتگی سیاسی و اجتماعی دوره تیموری
- ۲- رواج دو جریان شعری: (۱) شعر لطیف و فصیح بابافغانی ← به طور طبیعی و به شیوه کسانی مثل حافظ و سعدی در جریان بود. (۲) مکتب وقوع ← نتیجه چاره‌اندیشی شاعران برای تغییر سبک و رهایی از تقلید که البته راه به جایی نبرد و بازتاب محیط اجتماعی قرن بود.
- ۳- تشخیص شاعران: سبک عراقی از واقعیت دور شده و جنبه ذهنی و تخیلی یافته است و با پایبندی به سنن ادبی نابود می‌شود ← باید به سوی حقیقت‌گویی و واقع‌گویی بازگشت ← نیاز به پرداختن به مسائل اجتماعی و سیاسی که قالب غزل با توجه به نقش و سابقه کاربردش، اجازه جولان بیش‌تر را نمی‌داد.
- ۴- کم‌توجهی شاهان صفوی به شاعران و شاعران نوازی سلاطین هند ← روی آوردن شعرا به دربارهای هند: برخی بعد از کسب شهرت و ثروت به ایران بازگشتند، آشنایی با تفکرات و معارف هندوان در تغییر سبک، کم و بیش دخیل بود.
- ۵- تأثیر زبان و فرهنگ فارسی بر هندوستان: (۱) تألیف کتاب‌ها و سرودن اشعار فارسی توسط فضلالی هند (۲) شاهان گورکانی به فارسی سخن می‌گفتند. (۳) رسمی شدن زبان فارسی در هند و استقرار آن تا زمان حاکمیت استعمار انگلیس
- ۶- اصفهان ← مادرشهر ادبی این دوره / کانون‌های فرهنگی دیگر: خراسان، آذربایجان و نواحی مرکزی ایران
- ۷- عوامل توجه شاهان صفوی به زبان و ادب فارسی و دیگر هنرها:

- ۱- شاهان صفوی در ترویج و نفوذ زبان ترکی نقش داشته‌اند اما کم و بیش به فارسی نیز کتاب نوشته و شعر گفته‌اند.
- ۲- برخی از شاهان صفوی، مقام شیخی و رهبری طریقت داشتند و با رؤسای مذاهب در تماس بودند و رقبایی چون شاهان عثمانی و هندی داشتند ← به طور کلی انواع هنرها مورد توجه قرار گرفت: شعر و شاعری، معماری، قالی‌بافی، سفالگری، شیشه‌سازی، نقاشی، تذهیب و خوشنویسی ← بهزاد (در دوره شاه اسماعیل) و رضا عباسی (در دوره شاه عباس) از مفاخر هنرند.

شاعران معروف این قرن:

- ۱- بابافغانی شیرازی ← شعرش از نظر دقت، ظرافت و رقت معانی مشهور است.
- ۲- وحشی بافقی ← سبک شعرش حدّ واسط سبک عراقی و سبک هندی است و واقع‌گرایی شاخصه اصلی آن است.
- ۳- محتشم کاشانی ← در سرودن شعر مذهبی معروف است؛ از جمله ترکیب‌بند عاشورایی او با مطلع:
باز این چه شورش است که در خلق عالم است / باز این چه نوحه و چه عزا و چه ماتم است

قرن یازدهم:

اتفاقات مهم:

- ۱- بی‌توجهی حکومت صفوی به شعر ستایشی و درباری و عاشقانه‌های زمینی ← توجه بیش‌تر شاعران به پند و اندرز، توصیف و بیان امور طبیعی، تبدیل موضوعات و تمثیلات کهن به مضامین تازه و زبان جدید
- ۲- از بین رفتن طبقه مدیحه‌سرایان درباری: (۱) طبقات بیشتری مدعی شعر و شاعری شدند (به ویژه که مردم در رفاه اقتصادی بودند). (۲) شاعران مدیحه‌سرا برای امرار معاش یا ثروت‌اندوزی راهی هند شدند.
- ۳- آشنایی ایرانیان با اروپا ← دایرشدن مراکز تجمعی مثل قهوه‌خانه‌ها که شاعران در آن‌جا به مشاعره، مناظره و نقد آثار یکدیگر می‌پرداختند.

مشهور به ابداع معانی و خیال‌های رنگین ← این ویژگی لطف خاصی به غزل‌هایش بخشیده است. - ضرب‌المثل‌ها و الفاظ محاوره که زبان غزل این دوره را به افق خیال عامه نزدیک کرده، سخن او را برجسته ساخته است. - لقب: «خلاق‌المعانی ثانی» به سبب به کاربردن مضمون‌های ابداعی فراوان	۱- کلیم کاشانی	شعراي معروف قرن يازدهم
- معروف‌ترین شاعر سبک هندی / از پرکارترین شاعران فارسی زبان - در غزل سرایی مشهور است و برخی از تک‌بیت‌های غزلش ضرب‌المثل شده‌اند. - او را خداوندگار مضامین تازه شعری دانسته‌اند.	۲- صائب تبریزی	
- سراینده غزل‌های خیال‌انگیز و به کاربردن مضامین بدیع و گاه دور از ذهن - ویژگی عمده شعر او: مضمون‌های پیچیده، استعاره‌های رنگین، خیال‌انگیز و سرشار از ابهام و تخیلات رمزآمیز شاعرانه	۳- بیدل دهلوی	

تاریخ ادبیات فارسی در قرن‌های ۱۰ و ۱۱

صفحه‌های ۵۸ تا ۶۲ کتاب درسی

(مرتبط با صفحه ۶۱ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۱۹ آبان ۹۲)

۷۸۱. ۱. همه گزینه‌های زیر به‌جز ... از ویژگی‌های عمده شعر بیدل دهلوی است.

- (۱) مضمون‌های پیچیده و بدیع
- (۲) استعاره‌های رنگین و خیال‌انگیز
- (۳) تخیلات رمزآمیز شاعرانه
- (۴) زبانزد شدن اشعار او نزد عامه تحت عنوان مثل

(مرتبط با صفحه ۵۸ کتاب درسی)

۷۸۲. ۲. هر دو مورد کدام گزینه درباره مکتب وقوع صدق می‌کند؟

- (۱) نتیجه چاره‌اندیشی شاعران برای تغییر سبک و رهایی از گرفتاری تقلید / بازتاب محیط اجتماعی قرن دهم
- (۲) شباهت به شیوه حافظ / بازتاب محیط سیاسی قرن یازدهم
- (۳) نتیجه چاره‌اندیشی شاعران برای تغییر سبک و رهایی از گرفتاری تقلید / بازتاب محیط سیاسی قرن یازدهم
- (۴) شباهت به شیوه حافظ / بازتاب محیط اجتماعی قرن دهم

(مرتبط با صفحه ۵۹ کتاب درسی)

۷۸۳. ۳. کدام گزینه درباره اتفاقات ادبی و تاریخی قرن دهم نادرست است؟

- (۱) از منظر شاعران، سبک عراقی از واقعیت دور شده بود.
- (۲) فرهنگ ایرانی در این دوره از فرهنگ هند همچنان تأثیر می‌پذیرفت و تبریز، مادر شهر فرهنگی بود.
- (۳) زبان فارسی در هندوستان همه‌گیر و رسمی شد و تا زمان حاکمیت استعمار انگلیس زبان رسمی آن دیار بود.
- (۴) مراکزی چون خراسان، آذربایجان و نواحی مرکزی ایران به کانون‌های مهمی برای شاعران و هنرمندان و دانشمندان تبدیل شد.

(مرتبط با صفحه ۶۰ کتاب درسی)

۷۸۴. ۴. در کدام گزینه به نام شاعری اشاره شده است که واقع‌گرایی شاخصه اصلی شعر اوست؟

- (۱) محتشم دلدار اگر فرمان به قتل من دهد / بر سر میدان عبرت نصب کن دار مرا
- (۲) نصیحت این همه در پرده ، با آن طور خودرایی / مگر وحشی نمی‌داند زبان رمز و ایما را
- (۳) یاد من صائب چه با آن خاطر نازک کند / سجده‌ام جایی که بر آن آستان باشد گران
- (۴) کار کلیم بس که ز عشقت به جان رسید / ناصح به آب دیده از دست شسته است

(مرتبط با صفحه ۶۰ کتاب درسی)

۷۸۵. ۵. به ترتیب کدام شاعر در سرودن شعر مذهبی مشهور است و شعر کدام شاعر از نظر دقت، ظرافت و رقت معانی مشهور است؟

- (۱) محتشم کاشانی - بابافغانی
- (۲) وحشی بافقی - محتشم کاشانی
- (۳) بابافغانی - محتشم کاشانی
- (۴) بابافغانی - وحشی بافقی

(مکمل صفحه ۶۱ کتاب درسی)

۷۸۶. ۶. با توجه به ویژگی‌های شعر سبک هندی ، بیت کدام گزینه نمی‌تواند مربوط به این سبک باشد؟

- (۱) باز است چشم خلق به قدر گدا ز خویش / پاشیده‌اند بر رخ محفل گلاب شمع
- (۲) صنعت جرأت عبرت‌نگهان هوش‌رباست / حلقه چشمی است که بر نوک سنان دارد شمع
- (۳) زعفران‌زار طرب سیر رخ گاهی ماست / نوبهار دگر از رنگ خزان دارد شمع
- (۴) روز و شب خواب نمی‌آید به چشم غم‌پرست / بس که در بیماری هجر تو گریانم چو شمع

(مرتبط با صفحه ۶۱ کتاب درسی)

۷۸۷. ۷. ویژگی‌های ذکرشده زیر به ترتیب مربوط به شاعران کدام گزینه است؟

- (الف) ضرب‌المثل‌ها و الفاظ محاوره سخن او را برجسته ساخته است.
- (ب) وی را به سبب سرودن غزل‌های خیال‌انگیز و به کاربردن مضمون‌های دور از ذهن می‌شناسیم.
- (پ) برخی از تکبیت‌های غزلش شاهکارهایی از ذوق و اندیشه‌اند.

- (۱) کلیم - صائب - بیدل
- (۲) صائب - کلیم - بیدل
- (۳) کلیم - بیدل - صائب
- (۴) صائب - بیدل - کلیم

(مرتبط با صفحه ۶۰ کتاب درسی)

۷۸۸. ۸. وابسته نبودن شعر به دربار و از بین رفتن طبقه مدیحه‌سرایان درباری در قرن یازدهم هجری چه پیامدی داشت؟

- (۱) مضامین تازه به موضوعات تکراری و کهن تبدیل شد.
- (۲) گروه‌های بیشتری مدعی شعر و شاعری شدند.
- (۳) مدح و اندرز در اشعار کمرنگ شد.
- (۴) عاشقانه‌های زمینی در اشعار ترویج یافت.

(مرتبط با صفحه ۵۹ کتاب درسی)

۷۸۹. ۹. در قرن دهم هجری، به غیر از اصفهان کدام گزینه از کانون‌های فرهنگی مهم ایران نبود؟

- (۱) آذربایجان
- (۲) خراسان
- (۳) آسیای صغیر
- (۴) نواحی مرکزی ایران

(مکمل صفحه‌های ۶۱ و ۶۲ کتاب درسی)

۷۹۰. ۱۰. ویژگی‌های عمده شعر بیدل در کدام گزینه مشهود نمی‌باشند؟

- ۱) اگر به گلشن ز ناز گردد قد بلند تو جلوه‌فرما / ز پیکر سرو موج خجلت شود نمایان چو می ز مینا
- ۲) ای خیال قامتت آه ضعیفان را عصا / بر رخت نظاره‌ها را لغزش از جوش صفا
- ۳) یکی خال سیه جا کرده بر کنج لب لعلش / که گویا بر لب آب بقا بنشسته هندویی
- ۴) غبار صبح دیدی شرم‌دار از سیر این گلشن / ز عبرت خاک بر سر کرده می‌آید هوا اینجا

(مرتبط با صفحه ۵۸ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۳۰ آذر ۹۷)

۷۹۱. ۱۱. کدام گزینه درباره تاریخ ادبیات قرن دهم درست است؟

- ۱) جریان شعر باباغانی، به شیوه رودکی و عنصری در جریان بود.
- ۲) بعد از ظهور شاعرانی چون سعدی، مولانا و حافظ، فرصت رشد ادبیات فارسی فراهم شد.
- ۳) اوضاع سیاسی و اجتماعی این قرن به تبع اوضاع ادب فارسی، آشفتگی بود.
- ۴) جریان مکتب وقوع، بازتاب طبیعی محیط اجتماعی این عصر بود.

(مکمل صفحه ۵۹ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۳۰ آذر ۹۷)

۷۹۲. ۱۲. در کدام گزینه مصداق عبارت زیر را می‌توان یافت؟

«شاعران قرن دهم تشخیص داده بودند که سبک عراقی از واقعیت دور شده و کاملاً جنبه ذهنی و تخیلی یافته است، پس باید به سوی حقیقت‌گویی و واقع‌گویی بازگشت.»

- ۱) مرد آن مرد است که چون پهلو نهد اندر لحد / هم به ساعت از بهشتش بالش و بستر برند
- ۲) چندگویی که میا و مرو از کوچه ما؟ / می‌روم، راه من است این، به تو کاری دارم؟
- ۳) آب حیوان است یا گفتار خواجه یا شکر / ماه تابان است یا گل یا بناگوش شما
- ۴) برگ بنفشه کز چمن آید نسیم او / تابی است از دو سنبل عنبرفشان ما

(مرتبط با صفحه ۶۰ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۳۰ آذر ۹۷)

۷۹۳. ۱۳. ویژگی اصلی شعر «وحشی بافقی» و «محتشم کاشانی» به ترتیب کدام است؟

- ۱) رقت معانی - استفاده از قالب ترکیب‌بند
- ۲) واقع‌گرایی - سرودن اشعار مذهبی
- ۳) ظرافت معنا - واقع‌گرایی
- ۴) واقع‌گرایی - رقت معانی

(مرتبط با صفحه ۶۱ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۳۰ آذر ۹۷)

۷۹۴. ۱۴. کدام‌یک از ویژگی‌های زیر، مربوط به صائب تبریزی و اشعار اوست؟

الف) انتساب لقب «خلاق المعانی» به او

ب) کاربرد الفاظ محاوره

ج) رواج تکبیت‌های شاعر به صورت ضرب‌المثل

د) نزدیکی به افق خیال عامه

ه) غزل‌سرایی

- ۱) الف - ب   ۲) ب - ج   ۳) ج - ه   ۴) د - ه

(مرتبط با صفحه ۶۰ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۳۰ آذر ۹۷)

۷۹۵. ۱۵. کدام گزینه درباره عصر صفوی و ادبیات این دوره نادرست است؟

- ۱) شاهان صفوی به دلیل رقابت با شاهان عثمانی و هندی و دلایلی دیگر، به مسائل فرهنگی توجه داشتند.
- ۲) در عصر صفوی، شاهان دستی در زمینه ادبیات و تصوف داشتند.
- ۳) از شاهان این عهد، اشعاری به زبان ترکی و فارسی باقی مانده است.
- ۴) یکی از دلایل بی‌توجهی حکومت صفوی به شاعران، جلوگیری از نفوذ معارف هندوان بود که برخی شعرا با آن آشنا بودند.

(مرتبط با صفحه ۶۱ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۳۰ آذر ۹۷)

۷۹۶. ۱۶. رواج مناظره و نقد ادبی در میان شاعران عهد صفوی، حاصل کدام رویداد بود؟

- ۱) افزایش رفاه اقتصادی
- ۲) وابسته نبودن شعر به دربار
- ۳) فرهنگ پروری حکومت صفوی
- ۴) آشنایی ایرانیان با اروپا

(مرتبط با صفحه ۵۹ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۳۰ آذر ۹۷)

۷۹۷. ۱۷. مهم‌ترین کانون فرهنگی ادب فارسی در قرن دهم کدام است؟

- ۱) هندوستان
- ۲) آذربایجان
- ۳) اصفهان
- ۴) خراسان

(مرتبط با صفحه ۶۰ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۳۰ آذر ۹۷)

۷۹۸. ۱۸. در کدام گزینه به شاعران مهم قرن دهم هجری اشاره شده است؟

- ۱) وحشی بافقی - کلیم کاشانی - رضا عباسی
- ۲) بیدل دهلوی - بهزاد - وحشی بافقی
- ۳) باباغانی شیرازی - رضا عباسی - کلیم کاشانی
- ۴) وحشی بافقی - باباغانی شیرازی - محتشم کاشانی

(مرتبط با صفحه‌های ۵۹ و ۶۰ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۱۹ بهمن ۹۷)

۷۹۹. ۱۹. کدام گزینه از لحاظ تاریخ ادبیات نادرست است؟

- ۱) شاهان صفوی نقش عمده‌ای در ترویج زبان ترکی در ایران داشتند.
- ۲) شاهان گورکانی هند، همگی به فارسی سخن می‌گفتند.
- ۳) رفاه نسبی به وجود آمده در قرن دهم، امکان پرداختن به ادبیات را برای عامه فراهم کرد.
- ۴) بها ندادن به شعر ستایشی در عصر صفوی، موجب راهی شدن شاعران مدیحه‌سرا به هند شد.

۸۰۰. ۲۰. به ترتیب معروف‌ترین شاعر سبک هندی کیست و کدام شاعر در قرن دهم، نماینده اصلی یکی از جریان‌های رایج شعر این قرن است؟

(مرتبط با صفحه‌های ۵۸ و ۶۱ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۱۹ بهمن ۹۷)

- ۱) صائب - محتشم کاشانی
- ۲) کلیم - محتشم کاشانی
- ۳) کلیم - باباغانی
- ۴) صائب - باباغانی

پایه‌های آوایی

درس‌نامه

مراحل درک اوزان شعری: برش هر دسته از هجاها یا خوشه‌های هجایی به دسته‌هایی منظم ← درک پایه‌های آوایی ← مشخص کردن وزن و واژه‌های هر پایه ← درک نظم پایه‌های آوایی

سایر اوزان همسان:

فعولن

مثال ○ به دنبال محمل چنان زار گریم / که از گریه‌ام ناچه در گل نشیند

پایه‌های آوایی	پَ دَدَ با	لِ مَحَ مِل	چَ نَ نَ زَا	رَ گِرَ یَم
وزن واژه	فَعولن	فَعولن	فَعولن	فَعولن
نشانه‌های هجایی	- - U	- - U	- - U	- - U

مثال ○ به شاهی نشست از برش کیقباد / همان تاج گوهر به سر برنهاد

پایه‌های آوایی	پَ شَا هِی	یَ شَسَ تَزَ	بَ رَشَ کِی	قُ بَاد
وزن واژه	فَعولن	فَعولن	فَعولن	فَعولن
نشانه‌های هجایی	- - U	- - U	- - U	- U

آثاری مانند: «شاهنامه» فردوسی و «بوستان» سعدی در این وزن سروده شده‌اند.

❖ در هر یک از وزن‌های همسان ممکن است یک هجا یا بیش‌تر از پایان آن حذف شود.

❖ گاهی ممکن است یک پایه به صورت کامل حذف شود، یعنی هر مصراع به جای چهار پایه، سه پایه داشته باشد.

مستفعلن

مثال ○ موجش گهی گوهر دهد لطفش گهی کشتی کشد / چندین خلاق اندر او مر هر یکی را حالتی

پایه‌های آوایی	مُو جَشَ گَ هِی	گُو هَر دَ هِد	لَط فَشَ گَ هِی	کَش تِی کِ شَد
وزن واژه	مستفعلن	مستفعلن	مستفعلن	مستفعلن
نشانه‌های هجایی	- U - -	- U - -	- U - -	- U - -

مفتعلن

مثال ○ جان مرا مست کنی مست چو بر من گذری / عقل مرا پست کنی زلف چو درهم شکنی

پایه‌های آوایی	جَا نِ مَ رَا	مَس تَ کُ نِی	مَس تَ چُ بَر	مَن گُ دَ رِی
وزن واژه	مفتعلن	مفتعلن	مفتعلن	مفتعلن
نشانه‌های هجایی	- U U -	- U U -	- U U -	- U U -

مثال دولت نوروز نپاید بسی / حمله و تاراج خزان در قفاست

پایه‌های آوایی	دُو لَ تِ نُو	رُو ز نَ پا	یَد بَ سی
وزن واژه	مفتعلن	مفتعلن	فاعلن
نشانه‌های هجایی	- U U -	- U U -	- U -

نظامی، «مخزن الاسرار» را که درون‌مایهٔ پند و حکمت دارد در این وزن سروده است.

فعالتن

مثال تو مرا جام بقایی که دهی جام حیاتم / تو مرا گنج عطایی که نهی نام فقیرم

پایه‌های آوایی	تُو مَ را جا	کِ دَ هی جا	م خَ یا تم
وزن واژه	فعالتن	فعالتن	فعالتن
نشانه‌های هجایی	- - U U	- - U U	- - U U

۱۰ تست

پیمانهٔ ۵۶

پایه‌های آوایی

صفحه‌های ۶۳ تا ۷۰ کتاب درسی

(مکمل صفحهٔ ۶۳ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۱۹ بهمن ۹۷)

۸۰۱. ۱. جداسازی پایه‌های آوایی کدام مصراع صحیح است؟

(۱) مه و خورشید نظر شد که از او خاک چو زر شد

مَ هُ خَر شید / ن ظر شد / کِ ا زو خاک / چُ زُر شد

(۲) کبر و تکبر بگذار و بگیر

کَب رُت کب / بَر بِ گُ ذَا / رُبِ گیر

(۳) به جان آتشینم به رخ زعفرانی

ب جان آت / شی نم بِ رخ / زع فِ را نی

(۴) خورشید از رویش خجل گردون مشتبک همچو دل

خُر شید از رو / یش خ جل گر / دون مُ شب بک / هم چُ دل

(مکمل صفحهٔ ۶۳ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۱۹ بهمن ۹۷)

۸۰۲. ۲. تعداد هجاها در پایه‌های آوایی همسان کدام گزینه متفاوت با دیگر گزینه‌هاست؟

- هین سخنی تازه بگو تا دو جهان تازه شود / وارهد از حدّ جهان بی‌حد و اندازه شود
- مرنجان دلم را که این مرغ وحشی / ز بامی که برخاست مشکل نشیند
- گر مطیع خدمتت را کفر فرمایی بگوید / ور حریف مجلست را زهر فرمایی بنوشد
- سوزد مرا سازد مرا در آتش اندازد مرا / وز من رها سازد مرا بیگانه از خویشم کند

(مکمل صفحهٔ ۶۳ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۱۹ بهمن ۹۷)

۸۰۳. ۳. پایه‌های آوایی و وزن واژهٔ کدام گزینه با بیت زیر یکسان است؟

«یار مرا غار مرا عشق جگرخوار مرا / یار تویی غار تویی خواجه نگه‌دار مرا»

- ای نور ما ای سور ما ای دولت منصور ما / جوشی بنه در شور ما تا می‌شود انگور ما
- تا دلِ هرزه‌گرد من رفت به چین زلف او / زان سفر دراز خود عزم وطن نمی‌کند
- گفت که تو شمع شدی لایق این جمع شدی / شمع نیم جمع نیم دود پراکنده شدم
- گر به تو افتدم نظر چهره به چهره روبه‌رو / شرح دهم غم تو را نکته به نکته مو به مو

(مکمل صفحهٔ ۶۳ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۱۹ بهمن ۹۷)

۸۰۴. ۴. بیت زیر با کدام بیت هم‌وزن است؟

«به شکرخنده اگر می‌برد جان مرا / متع‌الله فوادی بحیبی ابد»

- بار دیگر سر برون کن از حجاب / از برای عاشقان دنگ را
- چرا به عالم اصلی خویش وا نرم / دل از کجا و تماشای خاکدان ز کجا
- سوی شورستان روان کن شاخی از آب حیات / چون گل نسرين بخندان خار غم فرسود را
- برو از خانهٔ گردون بدر و نان مطلب / کان سیه کاسه در آخر بکشد مهمان را

۸۰۵. ۵. تقطیع هجایی بیت زیر در کدام گزینه صحیح است؟

«ای عجب ار دشمن من خود منم / خیره گله چون کنم از دشمنم»

(۱) -UU- / -U-U- / -UU- (۲) -U- / -UU- / -UU-

(۳) -- / -U-U / --U- (۴) --U / -U-U / U--

۸۰۶. ۶. وزن واژه مصراع «همه سهل است، تحمل نکنم بار جدایی» در کدام گزینه آمده است؟ (مکمل صفحه ۶۶ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۲۶ شهریور ۹۵)

(۱) مستفعلن مستفعلن مستفعلن (۲) فعلاتن فعلاتن فعلاتن

(۳) فعلاتن فعلاتن فعلاتن (۴) فعلاتن فعلاتن فعلاتن فاعلن

۸۰۷. ۷. به ترتیب کلمات کدام گزینه مطابق با وزن واژه‌های «فعلولن - مستفعلن - مفتعلن - فاعلاتن - فاعلن» هستند؟

(مکمل صفحه‌های ۶۴ تا ۶۶ کتاب درسی)

(۱) بخندد - زندگانی - هواپیما - پیرمردی - هفدهم (۲) خوشه‌ها - شاهنامه - آمرزیده - هواداری - صفوی

(۳) خمیده - مالکیت - جیب‌بری - می‌گرفتم - شبستان (۴) ثریا - آسودگی - مدتظر - آفرینش - فارسی

۸۰۸. ۸. کدام بیت براساس نشانه‌های هجایی «U / - - U / - - U / - - U / - - U» سروده شده است؟ (مکمل صفحه‌های ۶۳ و ۶۴ کتاب درسی)

(۱) دلا دیدی که آن فرزانه فرزند / چه دید اندر خم این طاق رنگین

(۲) عجب نیست از گل که خندد به سروی / که در این چمن پای در گل نشیند

(۳) در اقصای گیتی بگشتم بسی / به سر بردم ایام با هر کسی

(۴) شاهدان گر دلبری زین سان کنند / زاهدان را رخنه در ایمان کنند

۸۰۹. ۹. وزن کدام بیت در مقابل آن درست است؟ (مکمل صفحه‌های ۶۴ تا ۶۶ کتاب درسی)

(۱) نه چندان آرزومندم که وصفش در میان آید / و گر صد نامه بنویسم حکایت بیش از آن آید (فعلولن فعلولن فعلولن)

(۲) هم تازه رویم هم خجل هم شادمان هم تنگ‌دل / کز عهده بیرون آمدن نتوانم این انعام را (مفتعلن مفتعلن مفتعلن مفتعلن)

(۳) تو مگر سایه لطفی به سر وقت من آری / که من آن مایه ندارم که به مقدار تو باشم (فعلاتن فعلاتن فعلاتن)

(۴) یک سر مو از غم او نیست که اندر تن من / آب حیاتی ندهد با گه‌ری می نشود (مستفعلن مستفعلن مستفعلن مستفعلن)

۸۱۰. ۱۰. وزن واژه کدام مصراع در مقابل آن نادرست است؟ (مکمل صفحه‌های ۶۴ تا ۶۶ کتاب درسی)

(۱) امشب سبک‌تر می‌زنند این طبل بی‌هنگام را: مستفعلن مستفعلن مستفعلن مستفعلن

(۲) همه آرام گرفتند و شب از نیمه گذشت: فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلاتن

(۳) عقل کهن‌بار جفا می‌کشد: مفتعلن مفتعلن فاعلن

(۴) یتیمی که ناکرده قرآن درست: فعلولن فعلولن فعلولن فعل

پیمانه ۵۷

صفحه‌های ۶۳ تا ۷۰ کتاب درسی

سوالات ترکیبی موسیقی شعر

۸۱۱. ۱. وزن واژه کدام مصراع در مقابل آن نادرست است؟ (مکمل صفحه‌های ۶۳ و ۶۴ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۱۷ شهریور ۹۶)

(۱) ما همه چشمیم و تو نور ای صنم (مفتعلن مفتعلن فاعلن)

(۲) به هر کار کردم تو را آزمایش (فعلولن فعلولن فعلولن فعل)

(۳) عاشقان را جست‌وجو از خویش نیست (فاعلاتن فاعلاتن فاعلن)

(۴) تو بشکن جنگ ما را ای معلّا (مفاعیلن مفاعیلن مفاعی)

۸۱۲. ۲. کدام گزینه وزن واژه مصراع نخست بیت زیر را به درستی نشان می‌دهد؟ (مکمل صفحه ۶۶ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۱۹ آبان ۹۶)

«مطلب طاعت و پیمان و صلاح از من مست / که به پیمان‌کشی شهره شدم روز الست»

(۱) فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلمن (۲) فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

(۳) مستفعلن مستفعلن مستفعلن فعلمن (۴) فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلمن

۸۱۳. ۳. خوشه‌های هجایی یک مصراع کدام بیت با «U / - - U / - - U / - - U» هماهنگی دارد؟ (مکمل صفحه ۶۴ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۲۰ آذر ۹۶)

(۱) اگر غم لشکر انگیزد که خون عاشقان ریزد / من و ساقی به هم سازیم و بنیادش براندازیم

(۲) دل مرنجان که ز هر دل به خدا راهی هست / هر که را هیچ به کف نیست به دل آهی هست

(۳) بگفتا که این مرد بد می‌کند / نه با کسی که با جان خود می‌کند

(۴) بگویم تا بداند دشمن و دوست / که من مستی و مستوری ندانم

(مکمل صفحه ۶۳ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۲ آذر ۹۷)

۸۱۴. ۴. در کدام گزینه وزن واژه بیت دچار دگرگونی شده است؟

- ۱) در غم شیرین نجوشی لاجرم سرکه فروشی / آب حیوان را بیستی لاجرم رفتست آبت
- ۲) ز مستان سلامت ز رندان پیامت / که قفل طرب را کلیدی که نوشت
- ۳) کنار خویش دریا کردم از اشک / تماشا چون نیایی سوی دریا
- ۴) به باطن همچو عقل کل به ظاهر همچو تنگ گل / دمی الهام امر قل دمی تشریف اعطینا

(مکمل صفحه ۶۳ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۲ آذر ۹۷)

۸۱۵. ۵. تعداد پایه‌های آوایی در کدام بیت متفاوت است؟

- ۱) در بن خانه است جهان تنگ و منگ / زود برآیید به بام سرا
- ۲) می گلگون چو تو باشی بر من / نتوانم نتوانم نژدن
- ۳) چو در کان روم او عقیق است و لعل / چو در بحر آیم بود گوهر او
- ۴) تو را در پوستین من می‌شناسم / همان جان منی در پوست جانا

(مکمل صفحه ۶۳ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۷ فروردین ۹۸)

۸۱۶. ۶. پایه‌های آوایی کدام مصراع به لحاظ تعداد با دیگر مصراع‌ها متفاوت است؟

- ۱) همچو آینه هزارت چشم حیران رو به‌رو
- ۲) گر چه زان آینه خاتون عرب را نگرند
- ۳) که بوی مشک می‌دهد هوای مرغزارها
- ۴) لیک بود آه دل سوختگان جانگداز

(مکمل صفحه ۶۳ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۱۳ اردیبهشت ۹۸)

۸۱۷. ۷. وزن کدام بیت همسان تک پایه‌ای نمی‌تواند باشد؟

- ۱) قافله شب چه شنیدی ز صبح / مرغ سلیمان چه خبر از سبا
- ۲) گاه چو سوسن پی گل شاعر و مداح شدم / گاه چو بلبل به سحر سخره تکرار شدم
- ۳) مغیج‌های می‌گذشت راهزن دین و دل / در پی آن آشنا از همه بیگانه شد
- ۴) بس لابه که بنمودم و دل‌دار نپذیرفت / صد بار فغان کردم و یک‌بار نپذیرفت

(مکمل صفحه ۶۳ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۱۹ مرداد ۹۷)

۸۱۸. ۸. در ابیات همه گزینه‌ها به جز بیت گزینه ... یک یا دو هجای رکن پایانی حذف شده است.

- ۱) از آن سویی که هر شب جان روان است / به وقت صبح بازآرد روان را
- ۲) این خانه که پیوسته در او بانگ چغانه است / از خواجه پرسید که این خانه چه خانه است
- ۳) خنده بیاموز گلی سرخ را / جلوه کن آن دولت پاینده را
- ۴) کسی سر نهد بر فسونش که چون مار / ز عقل و ز دین دست و پایی ندارد

(مکمل صفحه‌های ۶۳ تا ۶۶ کتاب درسی)

۸۱۹. ۹. در همه گزینه‌ها به جز ... مصراع‌های مقابل هم، هم‌وزن‌اند.

- ۱) باده او همدل من بام فلک منزل من || ای شب خوش رو که تویی مهتر و سالار حبش
- ۲) چه رعنا رقیبی چه شیرین طیبی || تو در جنگ آیی روم من به صلح
- ۳) هین که بس تاریک رویی ای گرفته آفتاب || بوالمعالی گشته بودی فضل و حجت می‌نمودی
- ۴) بدم بی عشق گمراهی درآمد عشق ناکامی || چو بر صورت زند یکدم ز عشق آید جهان بر هم

۸۲۰. ۱۰. بیت «تو عاقل از آنی که عاشق نه‌ای / تو را قبله عشق است اگر مقبلی» با کدام بیت هم‌وزن است؟

(مکمل صفحه‌های ۶۳ و ۶۴ کتاب درسی)

- ۱) ببین عذرا و واقم را در آن آتش خلاق را / ببین معشوق و عاشق را ببین آن شاه و آن طغرا
- ۲) بگویم مثالی از این عشق سوزان / یکی آتشی در روانم فروزان
- ۳) مرا حلوا هوس کرده است حلوا / میفکن وعده حلوا به فردا
- ۴) در اجزای من خوش درآمیختی / به خویشی چو موسی و هارون من

استعاره

درس‌نامه

استعاره

گاهی مجاز بر بنیاد شباهت استوار است و علاقه و پیوند بین معنای حقیقی و غیرحقیقی علاقه مشابهت است؛ این نوع مجاز را «استعاره» می‌گویند. در اصطلاح ادبی، استعاره، کاربرد واژه‌ای به جای واژه‌ای دیگر به دلیل شباهت در ویژگی یا صفتی مشترک است. استعاره به دو نوع استعاره آشکار (مصرحه) و استعاره پنهان (مکنیه) تقسیم می‌شوند.

به عبارت دیگر اگر یکی از دو طرف تشبیه (مشبه یا مشبه‌به) را برگزینیم و طرف دیگر تشبیه را قصد کنیم، استعاره پدید آمده است.

مثال **باغ مرا چه حاجت سرو و صنوبر است / شمشاد خانه پرور من از که کم تر است؟** (حافظ)

در بیت بالا شاعر محبوب خود (مشبه) را حذف نموده و به جای آن «شمشاد خانه پرور» (مشبه‌به) ذکر شده است و از این طریق استعاره آفریده است. چنین استعاره‌ای را که در آن تنها شاعر مشبه‌به تشبیه را ذکر و سایر ارکان تشبیه را حذف می‌کند استعاره مصرحه می‌گویند.

مثال **آتش است این بانگ نای و نیست باد / هر که این آتش ندارد نیست باد** (مولوی)

در مصراع نخست، شاعر دو رکن اصلی تشبیه را ذکر کرده؛ اما در مصراع دوم مشبه‌به را آورده که از آن پی به مشبه می‌بریم. این نوع کاربرد استعاره، همان استعاره آشکار است.

توضیح اگر از چهار رکن تشبیه، دو رکن (مشبه و مشبه‌به) باقی بماند، آرایه تشبیه را داریم؛ اما اگر مشبه همراه ویژگی مشبه‌به یا فقط مشبه‌به باقی بماند، استعاره به وجود می‌آید که رساتر و هنری‌تر از تشبیه است.

مثال **گفتا که مرو به غربت و می‌بارید / از نرگس تر، به لاله بر مروراید** (نظامی)

در مثال بالا، واژه‌های «نرگس»، «لاله» و «مروراید» در معنای اصلی خود به کار نرفته‌اند؛ بلکه به ترتیب استعاره از «چشم»، «چهره زیبا» و «اشک» اند.

استعاره مکنیه

گاهی ممکن است از پایه‌های تشبیه، فقط «مشبه» (طرف اول) ذکر شود که در این صورت معمولاً یکی از ویژگی‌های «مشبه‌به» نیز همراه آن می‌آید. چنین استعاره‌ای را استعاره مکنیه گویند.

مثال **هزار نقش برآرد زمانه و نبود / یکی چنان که در آیینة تصوّر ماست** (انوری)

زمانه (مشبه) به انسانی مانند شده و نقش برآوردن که از ویژگی‌های انسان است، همراه مشبه آمده است. گاه در این نوع از استعاره، مشبه موجودی بی‌جان و غیر انسان و مشبه‌به محذوف، انسان است که سبب پیدایش جان‌بخشی یا تشخیص در کلام می‌شود.

مثال **دشت بخندد همی ز لاله سیراب / باغ بنازد همی به سوسن آزاد** (قطران تبریزی)

«خندیدن» برای «دشت»، «نازیدن» برای «باغ» و «آزاد بودن» برای «سوسن» همگی ویژگی انسان هستند که همراه مشبه خود ذکر شده‌اند، اما مشبه‌به (انسان) ذکر نشده است.

نکته **اگر غیر انسان «منادا» قرار گیرد، به این معنا است که آن را «انسان» پنداشته و این از همان نوع تشخیص است.**

مثال **ای نسیم سحر آرامگه یار کجاست؟ / منزل آن مه عاشق کش عتار کجاست؟** (حافظ)

مورد خطاب قرار دادن نسیم سحر، همان تشخیص است.

توضیح هرگاه انسان در معنای استعاری قرار گرفته و آنگاه مورد خطاب قرار گیرد، تشخیص نیست.

مثال **ای غنچه خندان چرا خون در دل ما می‌کنی / خاری به خود می‌بندی و ما را ز سر و می‌کنی** (شهریار)

«غنچه خندان» استعاره از معشوق است، اما تشخیص نیست.

نکته گاهی رکن ذکر شده (مشبه) به ویژگی رکن محذوف (مشبه‌به) اضافه می‌شود و به صورت ترکیب اضافی می‌آید. این ترکیب‌های اضافی را «اضافه استعاری» می‌گویند. اضافه استعاری یا از نوع تشخیص است و یا تنها استعاره مکنیه.

مثال **کس چو حافظ نگشود از رخ اندیشه نقاب / تا سر زلف سخن را به قلم شانه زدند** (حافظ)

«رخ اندیشه» و «زلف سخن» اضافه استعاری هستند. (هر دو از نوع تشخیص)

(مکمل صفحه‌های ۷۱ تا ۷۴ کتاب درسی) (کنکور سراسری ۸۸)

۸۲۱. ۱. آرایه استعاره در کدام بیت بیش‌تر است؟

- ۱) هر کجا نقاش نقش قامت و لعلش کشید / جلوۀ طوبی نگر، سرچشمۀ کوثر ببین
- ۲) به خنده از لب خود پُر شکر کنی دامن / مرا چو چشم در اندازد از گریبان دُر
- ۳) به چون تو محتشمی بی‌بها سخن ندهم / بده ز لعل شکر بار قند و بستان دُر
- ۴) چون بگویی بفشانی گهر از حقه لعل / چون بخندی بنمایی ز شکر مروارید

(مکمل صفحه ۷۳ کتاب درسی) (کنکور سراسری ۸۸)

۸۲۲. ۲. در کدام بیت، «استعاره» به کار رفته است؟

- ۱) من آنم که در پای خوکان نریزم / مر این قیمتی در لفظ دری را
- ۲) به نظم اندر آری دروغی طمع را / دروغ است سرمایه مر کافری را
- ۳) به علم و به گوهر کنی مدحت آن را / که مایه است مر جهل و بدگوهری را
- ۴) اگر شاعری را تو پیشه گرفتی / یکی نیز بگرفت خنیاگری را

(مکمل صفحه ۷۳ کتاب درسی) (کنکور سراسری ۹۲)

۸۲۳. ۳. در کدام گزینه، آرایه استعاره مصرحه بیش‌تر به کار رفته است؟

- ۱) هرگز نقش تو از لوح دل و جان نرود / هرگز از یاد من آن سرو خرامان نرود
- ۲) از بتان آن طلب ار حسن شناسی ای دل / کاین کسی گفت که در علم نظر بینا بود
- ۳) غلام نرگس مست تو تاجدارانند / خراب بادۀ لعل تو هوشیارانند
- ۴) از دام زلف و دانه خال تو در جهان / یک مرغ دل نماند نگشته شکار حسن

(مکمل صفحه ۷۳ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۱۵ بهمن ۹۱)

۸۲۴. ۴. در همه گزینه‌ها، به جز گزینه ... «استعاره» به کار رفته است.

- ۱) چو خورشید رخشان بگسترد پر / سیه زاغ پَران فروبرد سر
- ۲) گل بخواهد چید بی‌شک باغبان / ورنه چینه خود فروریزد ز بار
- ۳) به حجاب اندرون شود خورشید / گر تو برداری از دو لاله حجیب (حجاب)
- ۴) خیز تا بر کلک آن نقاش جان افشان کنیم / کاین همه نقش عجب در گردش پرگار داشت

(مکمل صفحه ۷۳ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۱۵ بهمن ۹۰)

۸۲۵. ۵. در کدام گزینه، استعاره بیش‌تری وجود دارد؟

- ۱) چو تنها ماند ماه سرو بالا / فشانند از نرگسان لؤلؤی لالا
- ۲) تا تو را جای شد ای سرو روان در دل من / هیچ کس می‌نپسندم که به جای تو بود
- ۳) باز امشب ای ستاره‌ی تابان نیامدی / باز ای سپیده‌ی شب هجران نیامدی
- ۴) باغ مرا چه حاجت سرو و صنوبر است / شمشاد خانه‌پرور من از که کم‌تر است

(مکمل صفحه ۷۳ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۱۵ بهمن ۸۹)

۸۲۶. ۶. در کدام گزینه، شاعر از آرایه استعاره مصرحه بیش‌تر بهره برده است؟

- ۱) دلا تا کی در این زندان فریب این و آن بینی / یکی زین چاه ظلمانی برون شو تا جهان بینی
- ۲) هم از راه سخن شد چاره‌سازش / بدان دانه به دام آورد بازش
- ۳) باغ مرا چه حاجت سرو و صنوبر است / شمشاد خانه‌پرور من از که کم‌تر است
- ۴) زبور عشق‌نوازی نه کار هر مرغی است / بیا و نوگل این بلبل غزل‌خوان باش

(مکمل صفحه ۷۳ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۱۵ بهمن ۸۹)

۸۲۷. ۷. در کدام گزینه، «استعاره» به کار رفته است؟

- ۱) سواران لشکر برانگیختند / همه دشت پیشش درم ریختند
- ۲) به یاد یار و دیار آن چنان بگرییم زار / که از جهان ره و رسم سفر براندازم
- ۳) آمد موج الست، کشتی قالب بیست / باز چو کشتی شکست، نوبت وصل و لقا است
- ۴) اگر در باغ عشق آبی همه فرآش دل یابی / وگر در راه دین آبی همه نقاش جان بینی

(مکمل صفحه ۷۳ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۱۵ بهمن ۸۹)

۸۲۸. ۸. فردوسی در ابیات زیر چند بار از آرایه «استعاره» بهره برده است؟

«همه بندگان موی کردند باز / فریگیس مشکین کمند دراز
برید و میان را به گیسو بیست / به فندق گل و ارغوان را بخت»

- ۱) شش (۲) هفت (۳) پنج (۴) چهار

(مکمل صفحه ۷۳ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۱۵ بهمن ۸۹)

۸۲۹. ۹. در همه گزینه‌ها به جز گزینه ... شاعر از آرایه «استعاره» بهره برده است.

- ۱) پشتم خمیده ماند ز بار گران عشق / چون شاخه ضعیف ز بار گران برف
- ۲) ننگرد دیگر به سرو اندر چمن / هر که دید آن سرو سیم‌اندام را
- ۳) ماهم این هفته برون رفت و به چشمم سالی است / حال هجران تو چه دانی که چه مشکل حالی است
- ۴) گرچه از کبر، سخن با من درویش نگفت / جان فدای شکرین پسته خاموش باد

۸۳۰. ۱۰. در بیت «بتی دارم که گرد گل ز سنبل سایه‌بان دارد / بهار عارضش خطی به خون ارغوان دارد» به ترتیب چه کلماتی استعاره هستند؟
(مکمل صفحه ۷۳ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۱۵ بهمن ۸۹)
- (۱) بت، گل، سنبل (۲) بت، سنبل، بهار (۳) گل، خط، ارغوان (۴) سنبل، عارض، ارغوان
۸۳۱. ۱۱. در ابیات همه گزینه‌ها به جز گزینه ... «استعاره» وجود دارد.
(الف) یاد باد آن که چو یاقوتِ قدح خنده زدی / در میان من و لعل تو حکایت‌ها بود
(ب) بعد از این دست من و دامن آن سرو بلند / که به بالای چمان از بن و بیخم برکند
(پ) زلف پرپیچ برشکسته به گل / چشم پر خواب سرمه کرده به ناز
(ت) ای سلسله مشک فکنده به قمر بر / خندید لب پرشکر تو به شکر بر
(ث) شب پر از در و گوهر و لؤلؤ / از گریبان چرخ تا دامن
(ج) روشن از پرتو رویت نظری نیست که نیست / منت خاک درت بر بصری نیست که نیست
(چ) او را به چشم پاک توان دید چون هلال / هر دیده جای جلوه آن ماه‌پاره نیست
(ح) گوشه گرفتم ز خلق و فایدتی نیست / گوشه چشمت بلای گوشه‌نشین است
- (۱) پ و چ (۲) الف و ب (۳) ج و ح (۴) ت و ث
۸۳۲. ۱۲. در کدام بیت آرایه «تشخیص» به کار رفته است؟
(مکمل صفحه ۷۴ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۲۱ آبان ۹۵)
- (۱) سرو من، سرو نه از قد تو چالاک‌تر است / دل به روی تو ز روی تو طربناک‌تر است
(۲) آن لحظه که ریزم چو فلک از مژه کوب / بیدار کسی نیست که گیرم به گواهی
(۳) لعل تو به هر خنده صد شور پدید آرد / چشم تو به هر گوشه صد فتنه برانگیزد
(۴) لبی خامش‌تر از گوش صدف آماده می‌باید / طلبکار وصال دُرّ شهوار معانی را
۸۳۳. ۱۳. در کدام بیت آرایه «تشخیص» وجود دارد؟
(مکمل صفحه ۷۴ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۵ آبان ۹۶)
- (۱) از خویشتن بیرس در این گور خویش تو / جان و خرد بسی است تو را منکر و نکیر
(۲) بشکند پروانه چون در انجمن بیند مرا / خیزد از بلبل فغان چون در چمن بیند مرا
(۳) خفاش در تاریکی‌ای در عشق ظلمت‌ها به رقص / مرغان خورشیدی سحر تا والضحی پاکوفته
(۴) ز شرم نرگس مخمور او چندان عرق کردم / که سر تا پای من میخانه شد از شیشه چیدن‌ها
۸۳۴. ۱۴. در کدام بیت استعاره مصرحه و تشخیص وجود دارد؟
(مکمل صفحه‌های ۷۳ و ۷۴ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۵ آبان ۹۶)
- (۱) چون صبا شرح گلستان جمالت می‌داد / از هوا دامن گل بر سر صحرا می‌ریخت
(۲) مرا یاقوت او قوت روان است / ولی اشکم چو یاقوت روان است
(۳) ساقی می چون زنگ ده کآینه جان من است / باشد که بزداید دلم ز آینه جان زنگ را
(۴) می‌خورد از جام لعلش باده خون / می‌برد ز افعی زلفش موی موی
۸۳۵. ۱۵. در کدام بیت، آرایه‌های «استعاره مصرحه و تشخیص» وجود دارد؟
(مکمل صفحه‌های ۷۳ و ۷۴ کتاب درسی) (کنکور سراسری ۹۴)
- (۱) صبحدم چون گل به شکر خنده بگشاید دهن / از خروش و ناله مرغ سحرخوان چاره نیست
(۲) پیش رویش ز آتش دل سوختم پروانه‌وار / زان که شمعی چون رخس در مجلس اصحاب نیست
(۳) چون گل صد برگ بزم خسروانی ساز کرد / بلبل خوش‌نغمه آهنگ هزار آوا گرفت
(۴) ابر را بنگر که لاف درفشانی می‌زند / بس که از چشمم به دامن لؤلؤی لالا گرفت
۸۳۶. ۱۶. در کدام گزینه «تشخیص» به کار نرفته است؟
(مکمل صفحه ۷۴ کتاب درسی) (کنکور سراسری ۸۷)
- (۱) ما آبروی فقر و قناعت نمی‌بریم / با پادشه بگوی که روزی مقدر است
(۲) عشق ما را هزار فن آموخت / عشق ما را هزار حله بدوخت
(۳) مهرش به جان می‌کاشتم تا بردهد مهر و وفا / دردش به دل می‌داشتم کآخر دواى من شود
(۴) ای بخارا، شاد باشد و دیر زی / میر زی تو شادمان آید همی
۸۳۷. ۱۷. در ابیات همه گزینه‌ها به جز گزینه ... آرایه «تشخیص» وجود دارد.
(مکمل صفحه ۷۴ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۱۵ بهمن ۹۲)
- (الف) به یاد زلف نگون‌سار شاهدان چمن / ببین در آینه جویبار گریه بید
(ب) از این چراغ توام چشم روشنایی نیست / که کس ز آتش بیداد غیر دود ندید
(پ) نشان داغ دل ماست لاله‌ای که شکفت / به سوگواری زلف تو این بنفشه دمید
(ت) ای صبا مگذر از این جا، که در این دوزخ روح / خاک ما را به گل و سرو و سمن حاجت نیست
(ث) چه جای من؟ که در این روزگار بی‌فریاد / ز دست جور تو ناهید بر فلک نالید
(ج) در بهاری که بر او چشم خزان می‌گرید / به غزل خوانی مرغان چمن حاجت نیست
(چ) این شب‌آویختگان را چه ثمر مژده صبح / مرده را عربده خواب‌شکن حاجت نیست
(ح) لاله را بس بود این پیرهن غرقه به خون / که شهیدان بلا را به کفن حاجت نیست
- (۱) الف و پ (۲) ب و چ (۳) ث و ح (۴) ت و ح

(مکمل صفحه ۷۴ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۱۵ بهمن ۹۲)

۸۳۸. ۱۸. در کدام بیت، آرایه «تشخیص» وجود ندارد؟

- ۱) دریا به حیایی چه قدر جلوه فرود؟ / آینه‌ی وصلیم و حجاب است دل ما
- ۲) بیا که بر سر کویت بساط چهره‌ی ماست / به جای خاک که در زیر پایت افکنده‌ست
- ۳) ای کرده در جهان غم عشقت سمر مرا / وی کرده دست عشق تو زیر و زبر مرا
- ۴) فریب زلف تو با عاشقان چه شعبده ساخت؟ / که هر که جان و دلی داشت در میان انداخت

(مکمل صفحه ۷۴ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۱۵ بهمن ۹۲)

- ۱) در مذهب ما باده حلال است ولیکن / بی روی تو ای سرو گل اندام حرام است
- ۲) امشب ای ماه به درد دل من تسکینی / آخر ای ماه تو هم درد من مسکینی
- ۳) در زلف چون کمندش ای دل میبچ کان جا / سرها بریده بینی بی جرم و بی جنایت
- ۴) ای نسیم سحر آرامگه یار کجاست؟ / منزل آن مه عاشق کش عیار کجاست؟

(مکمل صفحه ۷۴ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۱۵ بهمن ۹۱)

۸۴۰. ۲۰. تعداد «تشخیص» در ابیات کدام گزینه، بیش‌تر از سایر گزینه‌ها است؟

- الف) از باد صبا، دم تو جوید / با خاک زمین، غم تو گوید
- ب) بنالد جامه چون از هم بدری / بگرید رز چو شاخ او ببری
- ج) هنگام سپیده دم خروس سحری / دانی ز چه رو همی کند نوحه‌گری
- د) زان پیش که دست و پا فرو بندد مرگ / آخر کم از آن که دست و پای بزنیم
- ه) تا دل هرزه‌گرد من رفت به چین زلف او / زان سفر دراز خود عزم وطن نمی‌کند
- و) هر شبمنی در این ره صد بحر آتشین است / دردا که این معتا شرح و بیان ندارد
- ز) محمل بدار ای ساروان، تندی مکن با کاروان / کز عشق آن سرو روان، گویی روانم می‌رود

الف - ب

۳ - د

۲ - ج

۱ - ه - ز

(مکمل صفحه‌های ۷۳ و ۷۴ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۱۵ بهمن ۹۰)

۸۴۱. ۱. در کدام گزینه «استعاره مصرحه و تشخیص» به‌کار رفته است؟

- ۱) آهوی آتشین روی چون در بره درآید / کافور خشک گردد با مشک تر برابر
- ۲) اگر بخندد در دست من قدح نه عجب / که بس گریست فراوان به دست من شمشیر
- ۳) در ده از آن چکیده خون ز آبله تن رزان / که آبله رخ فلک بود عروس خاوری
- ۴) نه دست صبر که در آستین عقل برم / نه پای عقل که در دامن قرار کشم

۸۴۲. ۲. در ابیات همه‌گزینه‌ها به‌جز بیت گزینه ... «استعاره مصرحه و تشخیص» به‌کار رفته است.

(مکمل صفحه‌های ۷۳ و ۷۴ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۱۵ بهمن ۹۰)

- ۱) گل چاک زد از شوق گریبان صبوری / تا آگهی از چاک گریبان تو دارد
- ۲) به تیره‌روزی من چشم روزگار گریست / ندانم آن مه تابان چه در کمان دارد
- ۳) گلا و تازه‌بهارا تویی که عارض تو / طراوت گل و بوی بهار من دارد
- ۴) می‌خورد از جام لعلش باده خون / می‌برد ز افعی زلفش موی موی

۸۴۳. ۳. در ابیات همه‌گزینه‌ها به‌جز بیت گزینه ...، آرایه «تشخیص» به‌کار رفته است.

(مکمل صفحه ۷۴ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۱۵ بهمن ۹۰)

- ۱) تا مرا عشق تو تعلیم سخن گفتن کرد / خلق را ورد زبان، مدحت و تحسین من است
- ۲) حسنت به ازل نظر چو در کارم کرد / بنمود جمال و عاشق زارم کرد
- ۳) اگر غم لشکر انگیزد که خون عاشقان ریزد / من و ساقی به هم سازیم و بنیادش براندازیم
- ۴) تو را ز کنگره عرش می‌زنند صغیر / ندانم که در این دامگه چه افتاده است

(مکمل صفحه ۷۴ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۱۵ بهمن ۹۰)

۸۴۴. ۴. در کدام گزینه، «تشخیص» وجود دارد؟

- ۱) احوال گنج قارون کایام داد بر باد / در گوش گل فروخوان تا زر نماند
- ۲) مرغ دل ما را که به کس رام نگردهد / آرام تویی، دام تویی، دانه تویی، تو
- ۳) نبود گوهر یک‌دانه‌ای در این دریا / وگرنه چون صدف آغوش می‌گشودم من
- ۴) بر حدیث من و حسن تو نیفزاید کس / حد همین است، سخن‌دانی و زیبایی را

۸۴۵. ۵. در همه‌ابیات به‌جز بیت گزینه ... «تشخیص» به‌کار رفته است.

(مکمل صفحه ۷۴ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۱۵ بهمن ۸۹)

- ۱) ای دل من تو را بشارت باد / که تو را من به دوست خواهم داد
- ۲) تا مرا عشق تو تعلیم سخن گفتن کرد / خلق را ورد زبان، مدحت و تحسین من است
- ۳) تو را ز کنگره عرش می‌زنند صغیر / ندانم که در این دامگه چه افتاده است
- ۴) دیده عقل مست تو، چرخه چرخ پست تو / گوش طرب به دست تو، بی تو به سر نمی‌شود

۸۵۶. ۱۶. در کدام بیت آرایه‌های «تشبیه، استعاره مصرحه و تشخیص» وجود دارد؟

- ۱) کمند زلف بتی گردنم بیست به مویی / چنان کشید که زنجیر صد علاقه گسستم
- ۲) سال‌ها نالیدم از عشق گلی چون بلبل / گل خزان شد ناگه و خارم به پای جان خلید
- ۳) ز شرم چهره چون آفتاب اندر صبح / ستاره خون شود از چشم آسمان بچکد
- ۴) چون می‌رود این کشتی سرگشته که آخر / جان در سر آن گوهر یک‌دانه نهادیم

۸۵۷. ۱۷. در کدام گزینه هر دو آرایه «تشخیص» و «تشبیه فشرده» به صورت «ترکیب اضافی» یافت می‌شود؟

- ۱) نسبت روی تو با ماه فلک می‌کردم / چو بدیدم رخ زیبای تو چیز دگر است
- ۲) ای صبا نکهتی از خاک ره یار بیار / ببر اندوه دل و مؤذنه دلدار بیار
- ۳) غنچه در باغ اگر لعل لب را ببند / نزند لاف به پیش تو به کوچک‌دهنی
- ۴) لعلش آتش، نرگش مست مدام / قدّ سروش را ندارد دلبری

۸۵۸. ۱۸. کدام بیت دارای دو تشبیه و فاقد استعاره است؟

- ۱) ای جان من! جهان لطافت تویی ولیک / دل بر وفای عهد جهان چون توان نهاد
- ۲) بار هجران تو کوه است این تن لاغر چو کاه / طاقت کوهی چنان تا کی بود این کاه را؟
- ۳) چنان با باده عشق تو سرگرمم در این گلشن / که خار راه او در زیر پا ریحانه می‌آید
- ۴) این یک دو سه روز نوبت عمر گذشت / چون آب به جویبار و چون باد به دشت

۸۵۹. ۱۹. در همه گزینه‌ها به جز گزینه ... «استعاره مصرحه» دیده می‌شود.

- ۱) صفای خلوت خاطر از آن شمع چگل جویم / فروغ چشم و نور دل از آن ماه ختن دارم
- ۲) مرا در خانه سروی هست کاندرا سایه قدش / فراغ از سرو بستانی و شمشاد چمن دارم
- ۳) خدا را ای رقیب امشب زمانی دیده بر هم نه / که من با لعل خاموشش نهانی صد سخن دارم
- ۴) به کام و آرزوی دل چو دارم خلوتی حاصل / چه فکر از خُبت بدگویان میان انجمن دارم

۸۶۰. ۲۰. در کدام بیت هر سه آرایه «تشبیه، استعاره مصرحه و تشخیص» به کار رفته است؟

- ۱) سنبلیت را بس پریشان حال می‌بینم، مگر / باد صبح، از حال من، با وی حدیثی گفته است
- ۲) خاک راهت، خواستم رفتن به مژگان، عقل گفت / نیست حاجت کش صبا، صد ره به مژگان رفته است
- ۳) دل چو در محراب ابرو، چشم مستت دید و گفت / کافر سرمست در محراب بین، چون خفته است
- ۴) چشم بد دور از گل رویت، که در گلزار حسن / هرگز از روی تو نازک‌تر، گلی نشکفته است

پیمانه ۶۰- آزمون جمع‌بندی پایان فصل

۸۶۱. ۱. همه عوامل زیر به جز ... موجب شد که شعر و شاعری و انواع هنرها در عهد صفوی مورد توجه قرار گیرد.

- ۱) تبدیل شدن شهر اصفهان به پایتخت فرهنگی کشور
- ۲) داشتن مقام شیخی و رهبری طریقت برخی از شاهان صفوی
- ۳) در تماس بودن شاهان صفوی با برخی رؤسای مذاهب
- ۴) توجه شاهان عثمانی و هندی به مسائل فرهنگی

۸۶۲. ۲. موارد کدام گزینه درباره تاریخ ادبیات قرن دهم نادرست است؟

- الف) در این دوره شعر لطیف و فصیح باباغانی به طور طبیعی، به شیوه سعدی و حافظ در جریان بود.
- ب) به نظر شاعران این دوره، سبک عراقی با ادامه پایبندی به سنن ادبی، نابود می‌شد.
- پ) در این دوره فرهنگ ایرانی همچنان از فرهنگ هند تأثیر می‌پذیرفت.
- ت) از مفاخر ادبی این دوره می‌توان به بهزاد (در دوره شاه عباس) اشاره کرد.
- ث) بعد از ظهور شاعران بزرگ سبک عراقی، در این دوره به دلیل تسلط درازمدت مغول و تیموری، جایی برای رشد زبان و ادبیات فارسی باقی نماند.

- ۱) الف، ت   ۲) ب، ث   ۳) ت، پ   ۴) الف، ث

۸۶۳. ۳. کدام گزینه در مورد تاریخ ادبیات فارسی و شاعران قرن‌های دهم و یازدهم هجری صحیح است؟

- ۱) محتشم کاشانی شاعر قرن یازدهم، ترکیب‌بند معروفی درباره واقعه کربلا سروده است.
- ۲) دلیل وفور مضامینی مانند پند و اندرز، توصیف و ... در شعر قرن یازدهم، جهت‌گیری مذهبی و ادبی صفویان بود.
- ۳) مضامین ابداعی، تازه و پیچیده، تنها در سروده‌های شاعران قرن دهم دیده می‌شد.
- ۴) سبک شعر باباغانی شیرازی، حد واسط سبک‌های هندی و عراقی است.

۸۶۴. ۴. کدام بیت به سبک مکتب وقوع و شاعران نیمه دوم قرن دهم نزدیک است؟

- ۱) قیمت عشق نداند قدم صدق ندارد / سست عهدی که تحمل نکند بار جفا را
- ۲) از من و بندگی من اگرش عاری هست / بفروشد که به هرگونه خریداری هست
- ۳) عاشقان دین و دنیا باز را خاصیتی است / کان نباشد زاهدان مال و جاه اندوز را
- ۴) خاک پایش بوسه خواهم داد آبم گو ببر / آبروی مهربانان پیش معشوق آب جوست

(مکمل صفحه‌های ۵۸ و ۵۹ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۱۹ مرداد ۹۷)

۸۶۵. ۵. استفاده از الفاظ محاوره در کدام بیت مشهود است؟

- ۱) تا کسی را با شه مردان برابر نشمری / کرده قطع این سخن مراض لای لافتی
- ۲) از تماشا دیده نرگس چراغان می‌شود / گر ببیند شوخی چشمک‌زدن‌های تو را
- ۳) گل نارسته از پیراهن شاخ / به سان می ز مینا آشکار است
- ۴) به نوعی آتش گل در گرفته است / که بلبل رفت و در آب آشیان کرد

(مکمل صفحه ۶۱ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۱۹ مرداد ۹۷)

۸۶۶. ۶. پایه‌های آوایی کدام مصراع در مقابل آن نادرست است؟

- ۱) گر عمر بشد عمر دگر داد خدا: مستفعلن مستفعلن مستفعلن مستفعلن
- ۲) زلف برافشان و در آن حلقه‌کش: مفتعلن مفتعلن مفتعلن فاعلن
- ۳) به خدا دیو ملامت برهد روز قیامت: فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلاتن
- ۴) بهاران بیاید، بیخشی سعادت: فعولن فعولن فعولن فعولن

(مکمل صفحه‌های ۶۴ تا ۶۶ کتاب درسی)

۸۶۷. ۷. وزن واژه‌های کدام بیت با بیت زیر یکسان است؟

- «بتا گر مرا تو ببینی ندانی / به جان لاله‌زارم به رخ زعفرانی»
- ۱) تو در جنگ آبی روم من به صلح / خدای جهان را جهان تنگ نیست
  - ۲) اگر دل را برون آریم پیشت / بیخشایی بر آن پر خون نشان‌ها
  - ۳) از او پرس از او پرس اسرار ما / کز او بشنوی سر پنهان ما
  - ۴) چو رنجور و الله که آن زور داری / که بر چرخ آبی قمر را ببندی

(مکمل صفحه‌های ۶۴ تا ۶۶ کتاب درسی)

۸۶۸. ۸. خوشه‌های هجایی کدام بیت برابر با «U | -- U | -- U | -- U» می‌باشد؟

- ۱) به پیش آرسغراق گلگون من / ندانم که باده‌ست یا خون من
- ۲) تو را در پوستین من می‌شناسم / همان جان منی در پوست جانا
- ۳) ای جان دلبر ای جمله شکر / چه ماهی چه شاهی چه عیدی که نوشت
- ۴) به شکرخنده ببردی دل من / بشکن شکر دل را مشکن

(مکمل صفحه‌های ۶۴ تا ۶۶ کتاب درسی)

۸۶۹. ۹. کدام بیت در وزن «مستفعلن مستفعلن مستفعلن مستفعلن» سروده شده است؟

- ۱) ساقی فرخ‌رخ من جام چو گلنار بده / بهر من ار می‌ندهی بهر دل یار بده
- ۲) صبح است و صبوح است بر این بام برآییم / از ثور گریزیم و به برج قمر آییم
- ۳) تا نوبهار رحمت در تافت اندر باغ جان / یا خار در گل یاوه شد یا جمله گل شد خار من
- ۴) سیر نگشت جان من بس مکن و مگو که بس / گرچه ملول گشته‌ای کم نرنی ز هیچ کس

(مکمل صفحه ۶۵ کتاب درسی)

۸۷۰. ۱۰. در کدام مصراع‌ها پایه آوایی «مفتعلن» به کار نرفته است؟

- الف) کافر ار در دو جهان عشق بود خوش‌تر از این
ب) چند روی بی‌خبر؟ آخر بنگر به بام
ج) نه سایه دارم و نه بر بیفکنندم و سزاست
د) چیزی مگو که گنج نهانی خریده‌ام
ه) ای کرمت شاه هزاران کرم

(مکمل صفحه ۶۶ کتاب درسی)

- ۱) د-ج   ۲) ه-ب   ۳) الف-ج   ۴) ج-ه

۸۷۱. ۱۱. کدام بیت با بیت «مگر این دم سر آن زلف پریشان شده است / که چنین مشک تтары عبرافشان شده است» هم‌وزن است؟

(مکمل صفحه‌های ۶۴ تا ۶۶ کتاب درسی)

- ۱) برتر از جمله سماع ما بود در اندرون / جزوهای ما در او رقصان به صدگون عَزّ و ناز
- ۲) هله خامش به خموشیت اسیران برهند / ز خموشانه تو ناطق و خاموش بجست
- ۳) من اگر پر غم اگر خندانم / عاشق دولت آن سلطانم
- ۴) می روح آمد نادر رو از آن هم بچش آخر / که به یک جرعه بپرد همه طرّاری و هوش

(مکمل صفحه ۷۴ کتاب درسی) (آزمون کانون- ۲ شهریور ۹۷)

۸۷۲. ۱۲. در کدام بیت آرایه «تشخیص» به کار نرفته است؟

- ۱) کیست تا سازد ز راه و رسم هستی آگهم / عشق خاکم را ز صحرای دگر آورده است
- ۲) مگر زمانه اسیر کمند آه من است / که ناز بالمش امید تکیه‌گاه من است
- ۳) بر طاق نه تیختر جاه و جلال را / چینی سلام کرد به یک مو سفال را
- ۴) از این چمن به چه شوخی گذشته‌ای امروز / که رنگ شرم تو از بوی گل تراوش داشت

(مکمل صفحه ۷۳ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۲ شهریور ۹۷)

۸۷۳. ۱۳. در کدام بیت هر دو نوع استعاره (مصرحه و مکنیه) به کار رفته است؟

- ۱) گر ندارد با دل سرگشته خواجه نزار / هندوی زلفش چرا بر وی تطاول می کند
- ۲) آن که ما را می تواند سوختن، درمان ما / می تواند ساختن لیکن تغافل می کند
- ۳) هرگز از جام می لعلش نمی باشد خمار / می پرستی کو به بادامش تنقل می کند
- ۴) ماه من مشک سیه در دامن گل می کند / سایبان آفتاب از شاخ سنبل می کند

(مکمل صفحه ۷۴ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۲ شهریور ۹۷)

۸۷۴. ۱۴. کدام دو دسته از ترکیبات، همگی اضافه استعاری هستند؟

- الف) پای محبت - راه عشق - بار فراق
ب) دامن صحرا - گوش طرب - عشوه گل
ج) نهال حیرت - دیوار قلب - بوی عافیت
د) دست شادی - دل عافیت - حیاط آسمان
- ۱) د - ب   ۲) ج - الف
۳) ب - ج   ۴) الف - د

۸۷۵. ۱۵. ترتیب توالی ابیات به لحاظ دارا بودن آرایه های «استعاره - مجاز - تشبیه - تشخیص» به کدام شکل صحیح است؟

(ترکیبی) (آزمون کانون - ۲ شهریور ۹۷)

- الف) شمع دل سوزم و با خلوت شبها دمساز / سپرم سینه اگر سوز و اگر ساز آید
ب) جهانها، چه بد مهر و بدخو جهانی / چه آشفته بازار بازارگانی
ج) ای که بر مه کشی از عنبر سارا چوگان / مضطرب حال مگردان من سرگردان را
د) سمن بویان غبار غم چو بنشینند بنشانند / پری رویان قرار از دل چو بستیزند بستانند
- ۱) الف - ج - د - ب   ۲) ج - الف - د - ب
۳) د - ج - ب - الف   ۴) ب - الف - ج - د

(ترکیبی) (آزمون کانون - ۲ شهریور ۹۷)

۸۷۶. ۱۶. آرایه های «تشخیص، استعاره مصرحه و تشبیه» در کدام بیت یافت می شود؟

- ۱) دو چشم من همی یاقوت و مروارید از آن بارد / که چون یاقوت لب داری و مرواریدندانی
- ۲) سخن بگوی از آن پسته شکرافشان شو / که قوت طوطی روحم کلام توست ای دوست
- ۳) من از دو نرگس مست تو چشم آن دارم / که آگه از نگه گاه گاه من باشی
- ۴) گفتم به چشم عقل نیفتم به چاه عشق / بستی نظر ز نرگس سحرآفرین مرا

(مکمل صفحه ۷۳ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۲۳ شهریور ۹۷)

۸۷۷. ۱۷. در کدام بیت نوع استعاره متفاوت از سایر ابیات است؟

- ۱) به چه دیر ماندی ای صبح که جان من برآمد / بزه کردی و نکردند مؤذنان ثوابی
- ۲) از تماشای خرامش چون نلغزد پای عقل؟ / خار و خس را طاقوت این سیل عالم برده نیست
- ۳) بر سر بالینم آن گل آمد و خندید و رفت / آرزوهایی که در دل داشتم فهمید و رفت
- ۴) فغان که پرده ز کارم فکند پنجه عشق / هنوز چهره معشوق در نقابستی

(مکمل صفحه ۷۳ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۳ اسفند ۹۷)

۸۷۸. ۱۸. در کدام بیت هیچ یک از انواع استعاره وجود ندارد؟

- ۱) تحفه مرهم نگیرد سینۀ افکار ما / سایه گل برنتابد گوشه دستار ما
- ۲) می نال چنان که نشنوند آواز / می سوز چنان که برنیاید دودت
- ۳) سروی و بلندی و قدت پیدا نیست / خوبی و لطیفی و دلت با ما نیست
- ۴) به رنگ باز شد زاغت به سر بر / تو بیهوده همی شطرنج بازی

(مکمل صفحه ۷۴ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۳ اسفند ۹۷)

۸۷۹. ۱۹. کدام بیت فاقد آرایه «تشخیص» است؟

- ۱) دل منه بر عمر مستعجل که اسب تند را / نیست مانع از دویدن پا فشردن در رکاب
- ۲) فتنه دنیا نگرده هر که دنیا را شناخت / تشنه چشمان هوس را در کمند آرد سراب
- ۳) دل نیاززد ز حرف سخت هرگز سنگ را / هر که داند کوه عاجز نیست در ردّ جواب
- ۴) عشق در دل های روشن بی قراری می کند / پرتو خورشید در آینه دارد اضطراب

۸۸۰. ۲۰. در استعاره گاهی مشبه، به همراه ویژگی مشبهه و گاهی تنها مشبهه ذکر می شود. در کدام بیت این هر دو نوع استعاره وجود ندارد؟

(مکمل صفحه ۷۳ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۳ اسفند ۹۷)

- ۱) ای ز بادام تو در عین خجالت نرگس / وی ز گیسوی تو در حلقه سودا سنبل
- ۲) ای نسیم سحر آرامگه یار کجاست / منزل آن مه عاشق کش عیار کجاست
- ۳) خراب یک نگه از چشم مست خون ریزت / هلاک یک سخن از لعل جان فزای توام
- ۴) ریخت ز چشم آب و به سر خاک کرد / گرد ز آینه دل پاک کرد

۷۹۰. گزینه ۳

این که لب معشوق به آب بقا (آب حیوان، مایه جاودانگی) تشبیه شود مضمونی است که در اشعار سبک عراقی زیاد استفاده می‌شود و تصویر دیگر این بیت (تشبیه خال لب لعل یار به هندو) خیلی دور از ذهن نیست؛ در حالی که سایر گزینه‌ها تصاویری کاملاً بدیع و مضامینی پیچیده را دربردارند که با استعاره‌های خیال‌انگیز بیان شده‌اند.

تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه «۱»: خجل شدن سرو از قد بلند یار (تشخیص مبالغه‌آمیز) و تشبیه خجلت سرو به موجی از شراب که از مینا (جام شراب) بیرون می‌ریزد.

گزینه «۲»: تشبیه «خیال قامت معشوق» به عصایی که «آه ضعیفان» [که به عنوان یک انسان تصویر شده است] از آن استفاده می‌کند. در ضمن مصراع دوم این بیت با توجه به معانی مختلف «جوش» معانی متفاوتی دربردارد. (جوش: جوشش، غلیان، سر و صدا، شورش، پیوند و یا حتی ضایعه پوستی!).

گزینه «۴»: «هوا» در مصراع دوم به صورت انسانی تصویر شده است که از چیزی عبرت گرفته و «خاک بر سر کرده» می‌آید (استفاده از تصویر هوای غبارآلود برای انتقاد از گلشن می‌باشد که گویا شاعر آن را خوش ندارد).

۷۹۱. گزینه ۴

عبارت چهارم صحیح است.

تشریح سایر گزینه‌ها:

گزینه «۱»: جریان شعر بابافغانی، به شیوه حافظ و سعدی شباهت داشت.

گزینه «۲»: بعد از ظهور مولانا، سعدی و حافظ، جایی برای رشد ادبیات فارسی باقی نماند.

گزینه «۳»: آشننگی اوضاع ادبیات در این قرن، ناشی از اوضاع سیاسی و اجتماعی بود نه برعکس.

۷۹۲. گزینه ۲

در بیت دوم، توجه به واقعیت‌ها و حقیقت‌گویی و پرهیز از جنبه‌های ذهنی و تخیلی دیده می‌شود.

۷۹۳. گزینه ۲

شاکسته اصلی شعر وحشی بافقی «واقع‌گرایی» است و محتشم کاشانی به «سرایش شعر مذهبی» شهرت دارد.

۷۹۴. گزینه ۳

صائب تبریزی در غزل‌سرایی مشهور است و برخی از تکبیت‌های غزلش به صورت ضرب‌المثل رواج یافته‌اند.

۷۹۵. گزینه ۴

بی‌توجهی شاهان صفوی به شاعران و شاعرانوی سلاطین هند، باعث مهاجرت عده‌ای از شاعران ایرانی به این دیار شد و آشنایی آن‌ها با معارف هندوان، بعد از این مهاجرت اتفاق افتاد.

۷۹۶. گزینه ۴

آشنایی ایرانیان با اروپا باعث شد در دوره صفوی، مراکز جمعیتی مثل قهوه‌خانه‌ها دایر شود که شاعران در آنجا به مشاعره، مناظره و نقد آثار یکدیگر می‌پرداختند.

۷۹۷. گزینه ۳

در قرن دهم، همزمان با رشد ادبیات در هند، اصفهان نیز که پایتخت و محل اجتماع فضلا و شعرا بود، از دیدگاه ادبی توسعه یافت.

۷۹۸. گزینه ۴

- وحشی بافقی، بابافغانی شیرازی و محتشم کاشانی از شاعران قرن دهم هجری هستند.

- بهزاد و رضا عباسی از مفاخر دیگر هنرها در عصر صفوی (قرن دهم) هستند.

- کلیم کاشانی و بیدل دهلوی از شاعران معروف قرن یازدهم هجری می‌باشند.

۷۹۹. گزینه ۳

رفاه اقتصادی مردم در قرن یازدهم هجری، این امکان را برای همه مردم فراهم آورد که هرکس به اندازه توان خود، به امور فرهنگی مانند ادبیات بپردازد.

۸۰۰. گزینه ۴

- صائب تبریزی معروف‌ترین شاعر سبک هندی است.

- در قرن دهم، دو جریان شعری رونق داشت که یکی از آن‌ها شعر لطیف بابافغانی بود و دیگری مکتب وقوع.

پایه‌های آوایی همسان (۲)

(درس هشتم)

پایه‌های آوایی ترکیبی پایه‌های آوایی

۸۰۱. گزینه ۲

وزن بیت دوم مفتعلن مفتعلن فاعلن است و جداسازی پایه‌ها درست انجام شده.

تشریح سایر گزینه‌ها:

گزینه «۱»:

م ه خ ر ش ی	د ن ظ ر ش د	ک ا ز و خ ا	ک چ ز ر ش د
-------------	-------------	-------------	-------------

گزینه «۳»:

ب ج ا ن ا	ت ش ی ن م	ب ر خ ز ع	ف ر ا ن ی
-----------	-----------	-----------	-----------

گزینه «۴»:

خ ر ش ی د ا ز	ر و ی ش خ ج ل	گ ر د و ن م ش ب	ب ک ه م چ د ل
---------------	---------------	-----------------	---------------

۸۰۲. گزینه ۲

تعداد هجاها در هر پایه آوایی گزینه «۲» سه تایی است به بیان ساده‌تر وزن گزینه «۲» فعلون فعلون فعلون فعلون است و هر پایه آوایی سه هجا دارد. ولی در سه گزینه دیگر هر پایه آوایی چهار هجا دارد.

تشریح سایر گزینه‌ها:

وزن گزینه «۱»: مفتعلن ۴ بار

وزن گزینه «۳»: فاعلاتن ۴ بار

وزن گزینه «۴»: مستعلن ۴ بار

۸۰۳. گزینه ۳

وزن مشترک و پایه‌های آوایی بیت پرسش و گزینه «۳» تکرار «مفتعلن» است.

۸۰۴. گزینه ۴

وزن مشترک بیت سؤال و گزینه «۴» «فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فعلن» است.

۸۰۵. گزینه ۲

تقطیع بیت گزینه «۲» به شرح زیر است:

ای	ع	ج	بَر	دُش	م	ن	مَن	خُد	م	نم
خی	ر	گ	لَه	چَن	کُ	نَ	مَز	دُش	م	نم
-	U	U	-	-	U	U	-	-	U	-

۸۰۶. گزینه ۳

تقطیع هجایی مصراع به شکل:

«UU / -- UU / -- UU / -- UU» است که برابر با وزن واژه

گزینه «۳» می‌باشد.

۸۰۷. گزینه ۴

تُرِبَ يا: فاعول / آ سو دِ گي: مستفعلن / مَد دِ نَ ظر: مفتعلن / آ فَرِبَ نش: فاعلاتن / فار سی: فاعلن.

۸۰۸. گزینه ۲

پایه‌های آوایی	عَدَجَبَ نِب	سَتَ از گَل	كِدَ خَنَدَد	بَ سَرِ وِی
وزن واژه	كِدَ در این	چَدَ مَن پا	یَ در گَل	نَد شِبِ نَد
نشانه‌های هجایی	فعولن	فعولن	فعولن	فعولن
	--U	--U	--U	--U

۸۰۹. گزینه ۳

وزن بیت سوم درست است. تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه «۱»: مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

گزینه «۲»: مستفعلن مستفعلن مستفعلن مستفعلن

گزینه «۴»: مفتعلن مفتعلن مفتعلن مفتعلن

۸۱۰. گزینه ۲

مصراع گزینه «۲» در وزن واژه «فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فعلن» سروده شده است.

پایه‌های آوایی	هَم آ رَا	مَ گِرَفَتَنَد	دُ شَبَرِ نِبِ	مَ گَزَشَت
وزن واژه	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فعلن

۸۱۱. گزینه ۲

وزن مصراع گزینه «۲»، «فعولن فعولن فعولن فعولن» است.

۸۱۲. گزینه ۱

پایه‌های آوایی	مَطَّ لَب طَا	عَدُّ پِبِ مَا	نُ صَدَّ لَاحِز	مَن مَسْت
وزن واژه	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فعلن

۸۱۳. گزینه ۳

ب	گف	تا	ک	این	مَر	د	بَد	می	ک	نَد
U	-	-	U	-	-	U	-	-	U	-

گزینه‌های «۱» و «۴» با هجای چهارم رد می‌شوند و گزینه «۲» با هجای اول رد می‌شود.

۸۱۴. گزینه ۳

بیت گزینه «۳»، در وزن «مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن» سروده شده است که در آن وزن واژه آخر مصراع‌ها، یک هجا کمتر از بقیه وزن واژه‌ها دارد.

تشریح سایر گزینه‌ها:

گزینه «۱»: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن

گزینه «۲»: فعولن فعولن فعولن فعولن

گزینه «۴»: مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

۸۱۵. گزینه ۳

وزن بیت گزینه «۳»، «فعولن فعولن فعولن فعلن» و دارای ۴ پایه آوایی است. تشریح سایر گزینه‌ها:

گزینه «۱»: مفتعلن مفتعلن فاعلن

گزینه «۲»: فاعلاتن فاعلاتن فعلن

گزینه «۴»: مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

۸۱۶. گزینه ۳

U-U-U-U-U-U-U-U-U-U (مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن)

این گزینه از چهارپایه آوایی چهارتایی و دیگر گزینه‌ها از سه پایه آوایی چهارتایی و یک پایه آوایی سه تایی ساخته شده است.

۸۱۷. گزینه ۳

گزینه «۱»: -U-/-U-/-U-/-U- (فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن)

گزینه «۲»: -UU-/-UU-/-UU-/-UU- (فاعلاتن فاعلاتن فاعلن)

گزینه «۴»: -U-/-UU-/-UU-/-UU- (مفتعلن مفتعلن مفتعلن فاعلن)

۸۱۷. گزینه ۳

-U-/-UU-/-UU-/-UU- // مفتعلن فاعلن // مفتعلن فاعلن

نکته مهم درسی:

توجه داشته باشید که در گزینه «۴» وزن همسان بر وزن ناهمسان برتری دارد؛ پس بهتر است که دسته بندی همسان در اولویت باشد.

۸۱۷. گزینه ۳

گزینه «۱»: -U-/-UU-/-UU- (مفتعلن مفتعلن فاعلن)

گزینه «۲»: -UU-/-UU-/-UU-/-UU- (مفتعلن مفتعلن مفتعلن مفتعلن)

گزینه «۴»: --UU-/-UU-/-UU- (مستفعل مستفعل مستفعل مستفعل)

۸۱۸. گزینه ۴

وزن واژه بیت گزینه «۴» «فعولن فعولن فعولن فعولن» است.

تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه «۱»: --U | --U | --U | --U

گزینه «۲»: --UU | --UU | --UU | --UU

گزینه «۳»: -UU | -UU | -UU | -UU

۸۱۹. گزینه ۲

وزن مصراع اول «فعولن فعولن فعولن فعولن» و مصراع دوم «فعولن فعولن فعولن فعلن» است.

تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه «۱»: مفتعلن مفتعلن مفتعلن مفتعلن

گزینه «۳»: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن

گزینه «۴»: مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

۸۲۰. گزینه ۴

وزن مشترک بیت سؤال و گزینه «۴»، «فعولن فعولن فعولن فعلن» است. تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه «۱»: مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

گزینه «۲»: فعولن فعولن فعولن فعولن

گزینه «۳»: مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

استعاره

(دس‌نهم)

۸۲۱. گزینه ۴

«گهر»، «حقه لعل، شکر» و «مروارید» به ترتیب: استعاره از سخن، دهان، لب و دندان و تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه ۱: «لعل» استعاره از لب / گزینه ۲: «دُر» استعاره از اشک
گزینه ۳: «لعل شکر بار»، «قند» و «در» به ترتیب: استعاره از لب، سخن و بوسه

۸۲۲. گزینه ۱

در بیت داده شده واژه «خوکان»، استعاره است در معنای پادشاهان و حاکمان دیو سیرت.

۸۲۳. گزینه ۳

در این بیت «نرگس» استعاره از چشم معشوق و «لعل» استعاره از لب معشوق است.

تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه ۱: «سرو خرامان» ← استعاره از معشوق

گزینه ۲: «بتان» ← استعاره از زیبارویان

۸۲۴. گزینه ۲

«گل و باغبان و بار»، همه معنای واقعی دارند و بیت استعاره ندارد.

تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه ۱: «سیه زاغ» استعاره از شب

گزینه ۳: «دو لاله» استعاره از رخ (گونه‌ها)

گزینه ۴: «نقاش» استعاره از آفریدگار

۸۲۵. گزینه ۱

«ماه»، «نرگس» و «لؤلؤ» به ترتیب: استعاره از معشوق، چشم و اشک

۸۲۶. گزینه ۴

در بیت چهارم؛ «مرغ» استعاره از هر انسان، «نوگل» استعاره از معشوق و «بلبل غزل‌خوان» استعاره از شاعر است.

تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه ۱: «زندان» و «چاه ظلمانی»، استعاره از جهان مادی هستند.

گزینه ۲: «دانه» استعاره از سخن است.

گزینه ۳: «شمشاد خانه‌پرور» استعاره از معشوق است.

۸۲۷. گزینه ۳

«کشتی» در مصراع دوم استعاره از «جسم انسان» است.

۸۲۸. گزینه ۴

استعاره‌های به کار رفته به ترتیب عبارت‌اند از:

۱- «مشکین کمند دراز» استعاره از گیسو ۲- «فندق» استعاره از ناخن ۳-

«گل» استعاره از رخسار/ چهره ۴- «ارغوان» استعاره از گونه

۸۲۹. گزینه ۱

در این گزینه، «تشبیه» به کار رفته است.

تشریح گزینه‌های دیگر:

استعاره‌های به کار رفته در سایر گزینه‌ها عبارت‌اند از:

گزینه ۲: «سرو سیم‌اندام»: استعاره از معشوق زیبا است.

گزینه ۳: «ماه»: استعاره از یار است.

گزینه ۴: «شکرین پسته خاموش»: استعاره از لب معشوق است.

۸۳۰. گزینه ۱

شاعر برای آن که اغراق را در بیان زیبایی معشوق به اوج برساند و کلام خود را خیال‌انگیز سازد از یار خود به «بت»، از چهره او به «گل» و از زلف او به «سنبل» تعبیر می‌کند.

۸۳۱. گزینه ۳

بیت «ح»، استعاره‌ای وجود ندارد.

بیت «ج»، «پرتو رویت» اضافه استعاری است.

بیت «الف»، «لعل» استعاره از «لب سرخ یار» است.

بیت «ب»، «سرو بلند» استعاره از «یار بالابلند» است.

بیت «پ»، «گل» استعاره از «چهره زیبا و لطیف یار» است.

بیت «ت»، «سلسله مشک» استعاره از «زلف سیاه» و «قمر» استعاره از «چهره زیبا» است.

بیت «ث»، «در و گوهر و لؤلؤ» استعاره از «ستارگان» است.

بیت «ج»، «ماه‌پاره» استعاره از «محبوب زیبا» است.

۸۳۲. گزینه ۴

در بیت گزینه ۴ «گوش صدف» تشخیص است و «در شهوار معانی» تشبیه فشرده اضافی.

تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه ۱: «سرو» در ابتدای بیت استعاره از یار.

گزینه ۲: «کوکب» استعاره از اشک.

گزینه ۳: «لعل» استعاره از لب.

۸۳۳. گزینه ۲

در این بیت نگاه کردن پروانه و ناله و فغان بلبل تشخیص هستند.

تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه ۱: «گور» استعاره از «تن خاکی» و «جسم مادی» است.

گزینه ۳: «مرغان خورشیدی» استعاره از «سالکان و عارفان» است.

گزینه ۴: «نرگس» استعاره از «چشم» است.

۸۳۴. گزینه ۴

در بیت این گزینه، «لعل» استعاره از لب و «خون خوردن باده» تشخیص است.

تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه ۱: شرح دادن زیبایی یار توسط باد صبا تشخیص است.

گزینه ۲: «یاقوت» استعاره از «لب یار» است.

گزینه ۳: «زنگ» استعاره از «کدورت و گناه» است.

۸۳۵. گزینه ۴

تشخیص: لاف زدن ابر

استعاره مصرحه: لؤلؤ لالا استعاره از اشک

۸۳۶. گزینه ۳

«کاشتن مهر» استعاره غیر تشخیص است.

تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه ۱: «آبرو داشتن فقر و قناعت» تشخیص است.

گزینه ۲: «آموختن و دوختن توسط عشق» تشخیص دارد.

گزینه ۴: «مورد خطاب قرار گرفتن بخارا» تشخیص است.

۸۳۷. گزینه ۲

در بیت الف «گریه بید»، در بیت پ «سوگواری کردن بنفشه»، در بیت ت «مخاطب قرار دادن صبا»، در بیت ث «نالدین ناهید»، در بیت ج «گریستن چشم خزان و غزل خوانی مرغان چمن» و در بیت ح «پیرهن پوشیدن لاله» تشخیص دارند.

۸۳۸. گزینه ۲

در سایر گزینه‌ها، به ترتیب «جلوه فروختن دریا»، «دست عشق» و «فریب زلف» تشخیص هستند. در بیت گزینه «۲»، «بساط چهره» تشبیه فشرده اضافی است.

۸۳۹. گزینه ۱

«سرو گل اندام» استعاره از یار است و در آن جان بخشی وجود ندارد. در سایر ابیات، به ترتیب «ماه»، «دل» و «تسیم سحر» استعاره مکتبه از نوع تشخیص دارند.

۸۴۰. گزینه ۴

در ابیات این گزینه، چهار تشخیص وجود دارد:
ب) نالدین جامه، گریستن رز / الف) جویدن دم از باد صبا، گفتن غم با خاک زمین

۸۴۱. گزینه ۳

چکیده خون: باده (شراب): استعاره
آبله تن رزان: تشخیص
آبله رخ فلک: استعاره از ستاره‌های آسمان
عروس خاوری: خورشید: استعاره
تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه «۱»: «آهوی آتشین روی»، «کافور خشک» و «مشک تر» به ترتیب استعاره از «خورشید»، «روز» و «شب» هستند.

گزینه «۲»: خنده قدح: تشخیص / گریستن شمشیر: تشخیص
گزینه «۴»: تشخیص: دست صبر، آستین عقل، پای عقل، دامن قرار (اضافه‌های استعاری)

۸۴۲. گزینه ۱

در این بیت تنها تشخیص وجود دارد.
تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه «۲»: چشم روزگار گریست: تشخیص / مه تابان: استعاره از یار
گزینه «۳»: گلا و تازه بهار: تشخیص / گل و بهار: استعاره از معشوق
گزینه «۴»: خون خوردن باده: تشخیص / لعل: استعاره از لب

۸۴۳. گزینه ۴

تشریح گزینه‌های دیگر:
گزینه «۱»: مرا عشق تو تعلیم سخن گفتن کرد: تشخیص
گزینه «۲»: حسنت نظر در کارم کرد و جمال نمود: تشخیص
گزینه «۳»: اگر غم لشکر انگیزد و ...: تشخیص

۸۴۴. گزینه ۱

گوش گل: تشخیص
تشریح گزینه‌های دیگر:
گزینه «۲»: «مرغ دل»: تشبیه فشرده است.
گزینه «۳»: «(من) چون صدف آغوش می‌گشودم»: تشبیه گسترده است.

۸۴۵. گزینه ۳

آرایه تشخیص در سایر گزینه‌ها:
گزینه «۱»: مخاطب قرار گرفتن دل
گزینه «۲»: عشق، تعلیم داد غم
گزینه «۴»: دیده عقل، گوش طرب

۸۴۶. گزینه ۳

در این گزینه «غنچه خندان» استعاره از یار و محبوب است.

۸۴۷. گزینه ۳

در این گزینه «سلام کردن باغ»، «قیام کردن سرو»، «پایه رفتن سبزه» و «سوار رسیدن غنچه» همه تشخیص هستند. در نتیجه در این گزینه چهار تشخیص داریم.
تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه «۱»: «دیده عقل» و «گوش طرب» هر دو استعاره و تشخیص هستند.
گزینه «۲»: «جام دادن توسط ارغوان» و «چشم نرگس» هر دو استعاره و تشخیص هستند.

گزینه «۴»: «بدعه‌ی ایام»، «دیدن» و «گریستن» برای ابر بهار هر سه استعاره و تشخیص هستند.

۸۴۸. گزینه ۲

در این گزینه «باد دل انگیز خراسانی» تشخیص است، زیرا مخاطب واقع شده است، ولی به صورت اضافه استعاری (با کسره) نیامده است.
تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه «۱»: «کنگره عرش»: اضافه استعاری
گزینه «۳»: «پای اوهام» و «پایه افکار»: هر دو اضافه استعاری
گزینه «۴»: «سراپرده گل»: اضافه استعاری

۸۴۹. گزینه ۳

۱- «صورت داشتن تنهایی» ۲- «آمدن شوق» ۳- «دست در گردن انداختن شوق» ۴- «گردن داشتن حس» ۵- «بازی کردن فکر»، همگی تشخیص هستند.

۸۵۰. گزینه ۴

در بیت گزینه «۴» آرایه تشبیه وجود دارد و نه تشخیص.
تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه «۱»: «چشم شب» تشخیص است.
گزینه «۲»: «دست غم» تشخیص است.
گزینه «۳»: «پای دل» تشخیص است.

۸۵۱. گزینه ۴

تصویر داشتن دل برای گوهر: تشخیص / ابر نوبهار: استعاره از معشوق
تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه «۱»: «باد خزان» استعاره از مصائب
گزینه «۲»: «نفس گل» تشخیص
گزینه «۳»: «ماه جهان تاب» استعاره از معشوق

۸۵۲. گزینه ۴

«چشم عقل»: تشخیص - «چاه عشق»: تشبیه - «نرگس»: استعاره از چشم
تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه «۱»: «یاقوت و مروارید»: استعاره از اشک - لب چون یاقوت و مروارید
دندان: تشبیه (بیت، تشخیص ندارد).

گزینه «۲»: «پسته»: استعاره از دهان - طوطی روح: تشبیه (بیت، تشخیص ندارد).

گزینه «۳»: «رگس»: استعاره از چشم (بیت، تشبیه و تشخیص ندارد).

۸۵۳. گزینه ۱

در بیت گزینه ۱ «استعاره وجود ندارد. «نواله هجر» و «خوان وصل» تشبیه فشرده اضافی هستند.

تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه ۲: «خون ریختن مژگان: تشخیص / چون آب و چون خاک: تشبیه

گزینه ۳: «لعل: استعاره از لب / چو آفتاب: تشبیه

گزینه ۴: «شرم کردن آتش: تشخیص / چون گل: تشبیه

۸۵۴. گزینه ۳

«سمن بویان» و «پری‌رویان» استعاره از زیبارویان و معشوقان است. «غبار غم» اضافه تشبیهی است.

۸۵۵. گزینه ۲

به «قضا» صفات انسانی نسبت داده نشده است. تشخیص، استعاره مکتبه‌ای است که «مشبه به» آن انسان باشد. (اطلاق جان‌دار پنداری یا جان‌بخشی به این گزینه درست است ولی آدم‌نمایی و تشخیص درست نیست). گزینه ۱: «گریبان گشودن» و «دامن گشودن» از خصوصیات انسانی هستند، که به گردن و شب، نسبت داده شده است. گزینه ۳: «دست در آغوش کردن» و «تعظیم کردن» از صفات انسانی هستند و به روزگار و آسمان نسبت داده شده است. گزینه ۴: «چشم نهادن و گوش نهادن» (پذیرفتن و شنیدن و تسلیم شدن) از صفات انسانی است که به آسمان و روزگار نسبت داده شده است.

۸۵۶. گزینه ۲

در بیت گزینه ۲ «گل» استعاره از معشوق است، شاعر خود را به «بلبل» تشبیه کرده است و «پای جان» تشخیص است (گل و خار در مصراع دوم هم استعاره‌اند).

تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه ۱: «کمند زلف: تشبیه / بت: استعاره از یار / زنجیر صد علاقه: تشبیه

گزینه ۳: «چهره چون آفتاب، ستاره مثل خون: تشبیه / چشم آسمان: تشخیص

گزینه ۴: «کشتی سرگشته: استعاره از عمر، گوهر یک‌دانه استعاره از معشوق.

۸۵۷. گزینه ۳

دیدن و لاف زدن غنچه: تشخیص / لعل لب: تشبیه فشرده به صورت ترکیب اضافی

تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه ۱: «فقط تشبیهی دارد که در آن چهره یار بر ماه فلک ترجیح داده شده است.

گزینه ۲: «خطاب قرار دادن صبا تشخیص است. / بیت تشبیه ندارد.

گزینه ۴: «لعل: استعاره از لب و نرگس: استعاره از چشم / لعلش آتش: تشبیه فشرده غیرترکیبی و قد سرو: تشبیه فشرده اضافی

۸۵۸. گزینه ۴

در بیت گزینه ۴ «ایام عمر یک بار به آب درون جویبار و یک بار به باد در دشت تشبیه شده‌اند. این بیت استعاره ندارد.

تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه ۱: «جان من» و «وفای عهد جهان»: استعاره / «جهان لطافت» و «تو جهان لطافتی»: تشبیه

گزینه ۲: «بار هجران»، «هجران تو کوه است»، «این تن لاغر چو کاه است»: تشبیه / در مصراع دوم، «کوه» استعاره از سختی فراق و «کاه» استعاره از وجود شاعر است.

گزینه ۳: «باده عشق»، «خار راه او در زیر پا ریحانه می‌آید»: تشبیه / «گلشن»: استعاره از دنیا

۸۵۹. گزینه ۴

تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه ۱: «شمع چگل» و «ماه ختن» استعاره از «یار» زیباروی هستند.

گزینه ۲: «سرو» مصراع اول استعاره از «یار» است.

گزینه ۳: «لعل» استعاره از «لب» است.

۸۶۰. گزینه ۳

«محراب ابرو» اضافه تشبیهی است. «حرف زدن دل»، تشخیص است. محراب در مصراع دوم استعاره از ابروی یار است. هم‌چنین «کافر سرمست» استعاره از «چشم» و کل بیت تشبیه است.

آزمون جمع‌بندی فصل سوم

۸۶۱. گزینه ۱

برخی از شاهان صفوی مقام شیخی و رهبری طریقت داشتند و از این رو لازم می‌دانستند خود را در چنین مقام فرهنگی نگه دارند، علاوه بر این با رؤسای مذاهب در تماس نزدیک بودند و از طرف دیگر، رقاباتی چون شاهان عثمانی یا هندی داشتند که آن‌ها نیز خود به مسائل فرهنگی توجه نشان می‌دادند. این عوامل باعث شده بود شعر و شاعری و انواع هنرها در عهد صفوی مورد توجه قرار گیرد.

۸۶۲. گزینه ۳

موارد «پ» و «ت» نادرست می‌باشند:

پ) در این دوره فرهنگ هند همچنان از فرهنگ ایرانی تأثیر می‌پذیرفت.

ت) از مفاخر هنر در این دوره می‌توان به بهزاد (در دوره شاه اسماعیل) اشاره کرد.

۸۶۳. گزینه ۲

حکومت صفوی پس از کشاکش‌های به وجود آمده در ایران روی کار آمد و مذهب شیعه را ترویج کرد و به شعر ستایشی و درباری و عاشقانه‌های زمینی بی‌توجه بود. از این رو شاعران سروده‌های خود را بیشتر با مضامین پند و اندرز، توصیف و بیان امور طبیعی و هم‌چنین تبدیل موضوعات و تمثیلات کهن به مضامین تازه و به زبان جدید همراه کردند.

تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه ۱: «محتشم از شاعران قرن دهم است.

گزینه ۳: «این‌گونه مضامین در شعر شاعران قرن یازدهم به وفور دیده می‌شود.

گزینه ۴: «سبک شعر وحشی بافقی این خصوصیت را دارد.

۸۶۴. گزینه ۲

شاعران این دوره (از جمله مکتب وقوع) تشخیص داده بودند که در شعر باید به سمت واقع‌گویی و حقیقت‌گویی گام بردارند. نمود این واقع‌گرایی در عشق، گلایه و تندی با معشوق است که در گزینه ۲ دیده می‌شود.

۸۶۵. گزینه ۲

اصطلاح «چشم‌زدن» در مصراع دوم این بیت، از الفاظ محاوره است که در شعر شاعران سبک هندی از جمله کلیم کاشانی دیده می‌شدند.

۸۶۶. گزینه ۱

گر عمر ر ب	شد عمر ر د	گر داد خ	دا
UU--	UU--	UU--	-

۸۶۷. گزینه ۴

بُ تا گر	مَ را ت	بِ بید نی	نَدانی
چُ رن جو	ر و له	کِ آن زو	ر داری
فعولن	فعولن	فعولن	فعولن

تشریح سایر گزینه‌ها:

گزینه ۱ «و» و «۳»: فعولن فعولن فعولن فعل

گزینه ۲ «مفاعیلن مفاعیلن مفاعی

۸۶۸. گزینه ۱

بِ بید شا	ر سغ را	قِ گل گو	نِ من
نَ دا نم	کِ با دس	تِ یا خو	نِ من
-- U	-- U	-- U	-U

۸۶۹. گزینه ۳

بیست سوم در وزن مستفعلن مستفعلن مستفعلن سروده شده است.

گزینه ۱ «ا»: مفتعلن مفتعلن مفتعلن مفتعلن

گزینه ۲ «ب»: مستفعل مستفعل مستفعل فعلن

گزینه ۴ «ف»: مفتعلن مفاعیلن مفتعلن مفاعیلن

۸۷۰. گزینه ۱

الف = مفتعلن مفتعلن مفتعلن مفتعلن

ب = مفتعلن فاعلن مفتعلن فاعلن

ه = مفتعلن مفتعلن فاعلن

۸۷۱. گزینه ۲

وزن مشترک بیت سؤال و گزینه ۲ «فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن» است.

گزینه ۱ «ا»: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

گزینه ۳ «ب»: فعلاتن فعلاتن فعلن

گزینه ۴ «د»: فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلاتن

۸۷۲. گزینه ۴

در این بیت «تشخیص» وجود ندارد.

تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه ۱ «ا»: «خاک آوردن عشق» استعاره و تشخیص است.

گزینه ۲ «ب»: «اسیر بودن زمانه» استعاره و تشخیص است.

گزینه ۳ «ج»: «سلام کردن چینی به سفال» استعاره و تشخیص است.

۸۷۳. گزینه ۴

ماه استعاره از معشوق است / «دامن گل» استعاره مکنیه و تشخیص است.

۸۷۴. گزینه ۱

تمامی ترکیبات «ب» و «د» اضافه استعاری هستند.

۸۷۵. گزینه ۲

بیت «ج»: «مه» استعاره از صورت یار است.

بیت «الف»: «سینه» مجاز از دل است.

بیت «د»: «غبار غم» اضافه تشبیهی است.

بیت «ب»: مورد خطاب قرار گرفتن «جهان» استعاره و تشخیص است.

۸۷۶. گزینه ۴

«چشم عقل»: تشخیص - «چاه عشق»: تشبیه - «نرگس»: استعاره از چشم
تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه ۱ «ا»: «یاقوت و مروارید»: استعاره از اشک - لب چون یاقوت و مرواریدندان: تشبیه (بیت تشخیص ندارد).

گزینه ۲ «ب»: «پسته»: استعاره از دهان - طوطی روح: تشبیه (بیت تشخیص ندارد).

گزینه ۳ «ج»: «نرگس»: استعاره از چشم (بیت تشبیه و تشخیص ندارد).

۸۷۷. گزینه ۳

در این بیت «گل» استعاره مصرحه از محبوب و معشوق است.

تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه ۱ «ا»: «ای صبح» استعاره و تشخیص

گزینه ۲ «ب»: «پای عقل» اضافه استعاری و تشخیص

گزینه ۴ «د»: «پنجه عشق» اضافه استعاری و تشخیص

۸۷۸. گزینه ۳

تشریح سایر گزینه‌ها:

گزینه ۱ «ا»: «سینه افکار» اضافه استعاری و تشخیص است.

گزینه ۲ «ب»: «دود» استعاره از آه است.

گزینه ۴ «د»: «زاغ» استعاره از موی سیاه است.

۸۷۹. گزینه ۱

تشریح سایر گزینه‌ها:

گزینه ۲ «ب»: سراب، تشنه‌چشمان را در کمند می‌آورد.

گزینه ۳ «ج»: دل آزاده نشدن سنگ از جواب/ عاجز نبودن کوه در رد جواب

گزینه ۴ «د»: بی‌قراری کردن عشق / اضطراب داشتن پرتو خورشید

۸۸۰. گزینه ۴

«گرد» استعاره از کدورت و تاریکی است.

تشریح سایر گزینه‌ها:

گزینه ۱ «ا»: نرگس خجالت کشد یا سنبل عاشق شود: تشخیص / بادام استعاره از چشم

گزینه ۲ «ب»: خطاب قرار دادن نسیم سحر: تشخیص / مه استعاره از معشوق

گزینه ۳ «ج»: چشم مست خون‌ریز: تشخیص / لعل استعاره از لب

سبک‌شناسی قرن‌های اول (سبک‌هنی) (دس‌دهم)

سبک‌شناسی شعر هندی / سبک‌شناسی نثر هندی

۸۸۱. گزینه ۲

در قلمرو «زبانی» سبک هندی می‌توان از گسترش دایره واژگان شعر و رخت بر بستن بسیاری از لغات ادبی قدیم از صحنه شعر صحبت کرد؛ به طوری که زبان شعر سبک هندی، زبان جدید فارسی است.

۸۸۲. گزینه ۴

تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه ۱ «ا»: ویژگی‌های نثر دوره غزنوی و سلجوقی

گزینه ۲ «ب»: ویژگی فکری سبک خراسانی

گزینه ۳ «ج»: ویژگی فکری سبک هندی

۸۸۳. گزینه ۲

این گزینه از ویژگی‌های ادبی سبک هندی است.